

Berenschot



rijksuniversiteit
groningen

campus fryslân

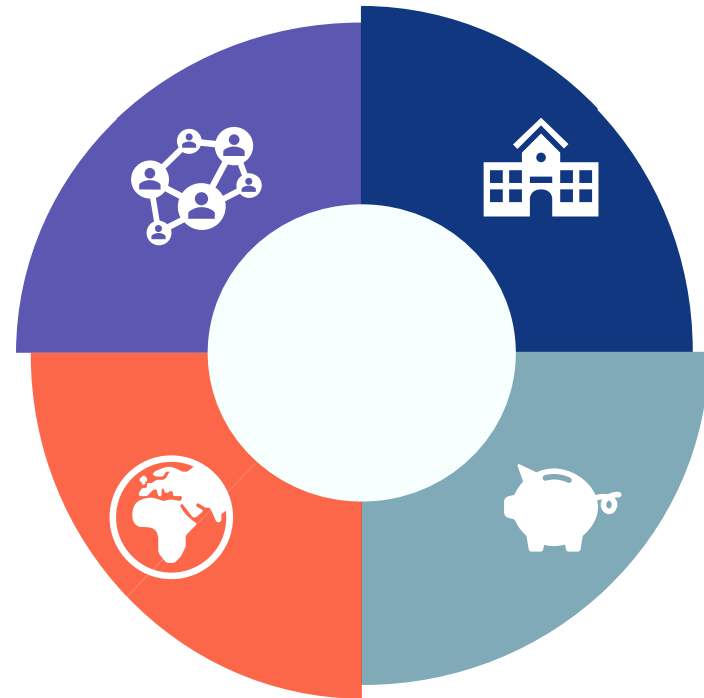
Foto van de regio Noordoost Brabant

Onderzoek BRE Noordoost Brabant

Over deze foto

Het **doel** van de foto is om **feitelijkheden** over het BRE Noordoost Brabant, de kenmerken van het gebied, de spelers in en verbindingen met het maatschappelijk en economisch ecosysteem en de gewenste en gerealiseerde publieke waarde in beeld te brengen.

We hebben de foto gemaakt op basis van data- en documentanalyse. Het geeft hiermee een **feitelijk beeld** van de regio – kleuring, duiding en waardering ontbreken nog. De interviews, vragenlijsten en focusgroepen in het tweede deel van het onderzoek zijn daarop gericht.



Inhoudsopgave

Deel 1

1. Inleiding: aanleiding, vraagstelling en aanpak

Deel 2

1. Het Bestuurlijk Regionale Ecosysteem
2. Kenmerken van het gebied
3. Het economische ecosysteem
4. Het maatschappelijke ecosysteem
5. Verbindingen tussen de ecosystemen
6. Publieke Waarde

Deel 3

1. Bijlagen

Inleiding

Aanleiding

Het oplossen van complexe maatschappelijke vraagstukken – zoals de decentralisaties in het sociaal domein, de energietransitie, het stikstofdossier, de woningbouwopgave, de toekomst van de landbouw, klimaatadaptatie en mobiliteit vindt steeds vaker plaats in ‘de regio’. Maar wat is ‘de regio’ eigenlijk? En wat maakt een regio succesvol?

Om meer grip te krijgen op ‘de regio’ en de factoren die bijdragen het realiseren van publieke waarde in die regio, doet de Rijksuniversiteit Groningen hier, in samenwerking met Berenschot, de komende 2,5 jaar onderzoek naar. We voeren in tien regio’s veldonderzoek uit – waaronder in Noordoost Brabant. Het samenspel tussen het Bestuurlijk Regionale Ecosysteem (BRE), het economische ecosysteem en het maatschappelijke ecosysteem staat hierbij centraal. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft zich gecommitteerd aan het onderzoek.

Vraagstelling

De centrale onderzoeksvraag voor Noordoost Brabant luidt:

Hoe succesvol is het BRE in Noordoost Brabant in het realiseren van publieke waarde, welke factoren spelen hierin een rol en hoe kan de samenwerking worden verbeterd?

Aanpak

Het onderzoek bestaat uit twee fases van dataverzameling en analyse.

In de eerste fase voeren wij een bureaustudie uit. We brengen in kaart:

- Hoe het **bestuurlijk regionale ecosysteem** eruit ziet
- Wat de **gebiedskenmerken** zijn van de regio
- Hoe de randvoorwaarden en systeemkenmerken van het **economisch ecosysteem** eruit zien
- Hoe het **maatschappelijke ecosysteem** eruit ziet: de regio vanuit het perspectief van inwoners (het daily urban/rural system)
- Wat de online **verbindingen** zijn tussen het bestuurlijke, economische en maatschappelijke ecosysteem
- Welke **ambities** de regio zichzelf stelt (**publieke waarde**)
- Hoe de regio scoort op de **brede welvaart** indicatoren (**publieke waarde**)

In de tweede fase zullen we deze bevindingen valideren en verdiepen in interviews en focusgroepen en middels vragenlijsten.

Daarna volgt een eindrapportage waarin we de centrale onderzoeksvraag beantwoorden en aanbevelingen doen voor het versterken van de samenwerking in het BRE Noordoost Brabant.

Berenschot



rijksuniversiteit
 groningen
 campus fryslân

1

Het Bestuurlijk Regionaal Ecosysteem

Inleiding: het Bestuurlijk Regionaal Ecosysteem

Wat is een BRE?

Steeds vaker wordt 'de regio' gezien als het schaalniveau waarop oplossingen voor maatschappelijke opgaven tot stand moeten komen. Decentrale overheden werken in 'de regio' dan ook veelvuldig samen aan maatschappelijke opgaven. Naast de algemene indeling in gemeenten, provincies, waterschappen en het rijk bestaan er tientallen functionele regio-indelingen en is er sprake van een groot aantal regionale samenwerkingsverbanden op uiteenlopende beleidsterreinen, georganiseerd in verschillende juridische vormen.

In dit onderzoek gaan we dan ook niet uit van (een van de lagen van) het Huis van Thorbecke, maar van het **Bestuurlijk Regionale Ecosysteem** (BRE): het geheel aan interbestuurlijke samenwerking in een gebied – in dit geval Noordoost Brabant.

Hoe brengen we het BRE Noordoost Brabant in beeld?

De dataset 'interbestuurlijke samenwerkingsverbanden 2020' vormt ons vertrekpunt. Deze dataset is gebaseerd op een inventarisatie die is gedaan in opdracht van het ministerie van BZK. Ook hebben wij zelf een aantal bewerkingen gedaan (zie ook hoofdstuk 5 van de [Staat van het Bestuur](#)).

De lijst omvat (min of meer) geïnstitutionaliseerde samenwerkingsverbanden. Dat zijn bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen, maar zeker ook samenwerkingen op basis van een convenant of bestuurlijke tafels. De stelregel die is gehanteerd is dat een

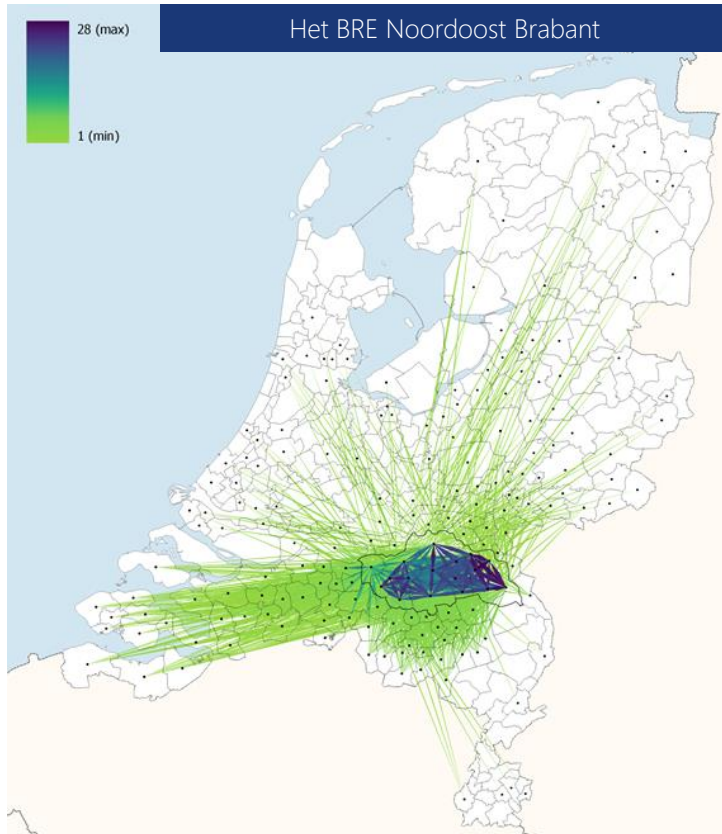
samenwerkingsverband onderdeel van het BRE is als er afspraken zijn gemaakt over het doel, de samenstelling en de frequentie van bijeenkomen. Gestructureerd-informeel overleg wordt dus wel meegeteld; ad hoc informeel overleg niet.

Vervolgens hebben wij de ambtelijke klankbordgroep gevraagd om de lijst met samenwerkingsverbanden waaraan tenminste twee Noordoost Brabantse gemeenten deelnemen, te verifiëren. Op basis van deze geupdate lijst hebben we een visualisatie gemaakt van het BRE Noordoost Brabant (zie volgende pagina).

Belangrijk om te benoemen is dat we ons richten op samenwerking op de schaal van Noordoost Brabant. In de visualisatie op de volgende pagina zijn samenwerkingsverbanden met een bovenregionale scope niet meegenomen (gedefinieerd als samenwerkingen waaraan >62 gemeenten – dat wil zeggen meer dan het totaal aantal Noord-Brabantse gemeenten, zijnde de provincie met het grootste aantal samenwerkingsverbanden – deelnemen).

Tot slot: kwantiteit van samenwerking zegt niets over kwaliteit. De kwaliteit van samenwerking onderzoeken wij in fase 2 van het onderzoek.

Het BRE van Noordoost Brabant in beeld



Wat zijn kenmerken van het BRE?

De gemeenten in Noordoost Brabant nemen in totaal deel aan 73 regionale samenwerkingsverbanden (volgens de definitie gegeven op de vorige pagina).

Van de 73 regionale samenwerkingsverbanden, nemen er aan 49 ten minste ten minste twee Noordoost Brabantse gemeenten deel.

Aan 24 van de 73 neemt slechts één Noordoost Brabantse gemeente deel.

Op deze kaart worden de samenwerkingsverbanden waaraan de provincie en waterschappen deelnemen niet gevisualiseerd. Maar er wordt natuurlijk wel interbestuurlijk samengewerkt:

- Aan 16 van de 73 neemt ook de **provincie Noord-Brabant** deel.
- Aan 9 van de 73 neemt ook één of meer **waterschap(en)** deel. Bovendien zijn er 2 samenwerkingsverbanden waar alléén de 2 Noordoost Brabantse waterschappen aan deelnemen.

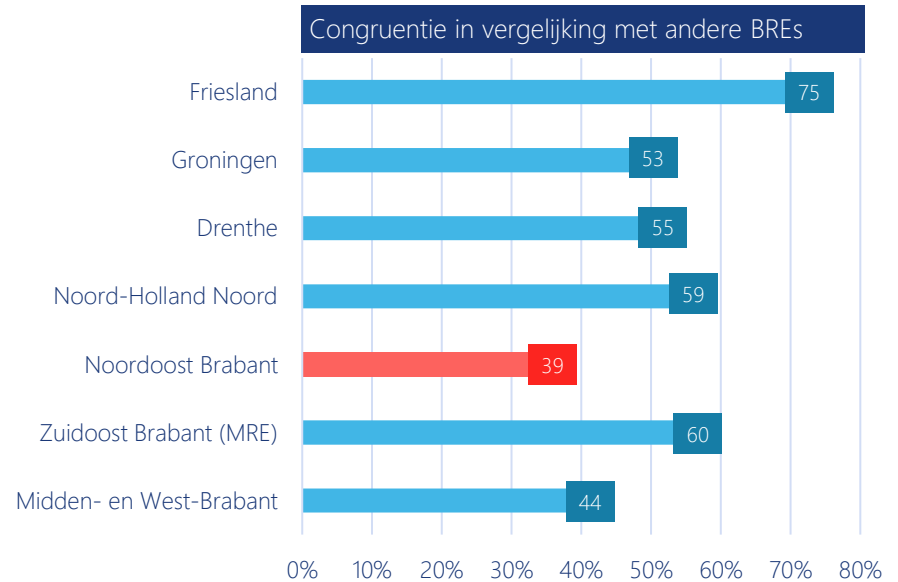
Het BRE van Noordoost Brabant in beeld (II)

Congruentie van het BRE Noordoost Brabant

De congruentiescore voor Noordoost Brabant is **39%**. Als we de samenwerkingsverbanden waaraan vanuit Noordoost Brabant alleen Heusden deelneemt niet meenemen in de berekening, komen we tot een congruentiescore van **45%**.

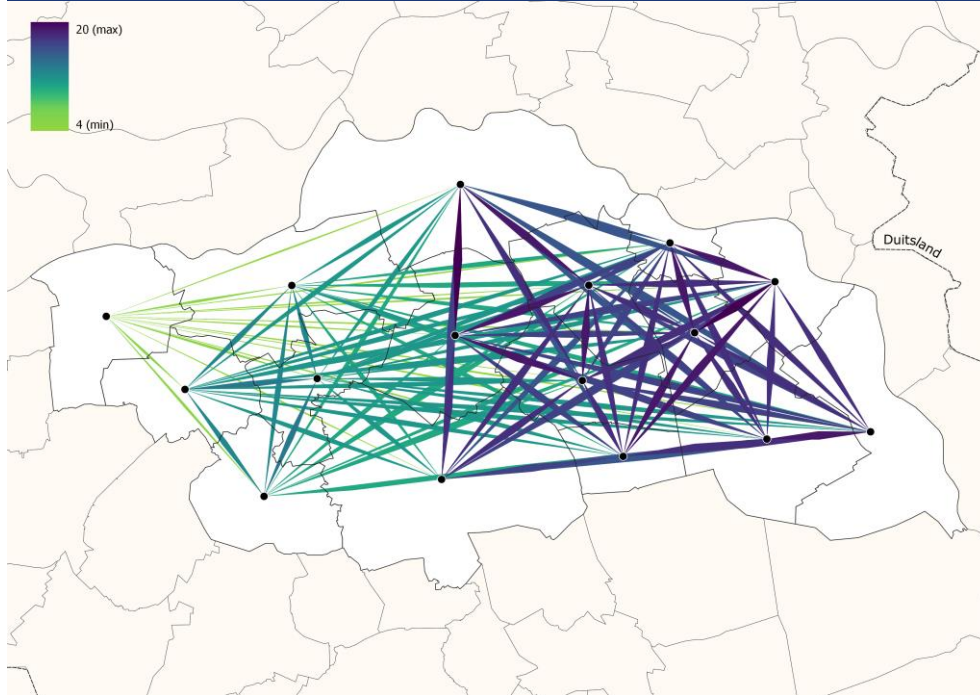
Territoriale congruentie betreft de mate waarin de gemeenten binnen het BRE *alleen* met elkaar samenwerken. Met andere woorden, zoeken de gemeenten in de regio elkaar steeds op, of kiezen ze (ook) voor partners buiten de regio? We hanteren als congruentiemaat het percentage van het totaal aantal samenwerkingsverbanden waaraan alleen gemeenten uit het BRE deelnemen. Hoe hoger dat percentage, hoe congruenter de samenwerking in het BRE.

Vergeleken met andere regio's die deelnemen aan het BRE onderzoek en vergeleken met de andere Brabantse regio's is de congruentiescore van Noordoost Brabant laag. Dat zegt vanzelfsprekend niets over de kwaliteit van de samenwerking, maar enkel iets over de samenwerkings-oriëntatie van de Noordoost Brabantse gemeenten. Zij zijn niet primair op elkaar georiënteerd, maar ook op gemeenten buiten de regio.



Het BRE van Noordoost Brabant in beeld (III)

Samenwerkingsverbanden waaraan alléén gemeenten uit Noordoost Brabant deelnemen (2021)



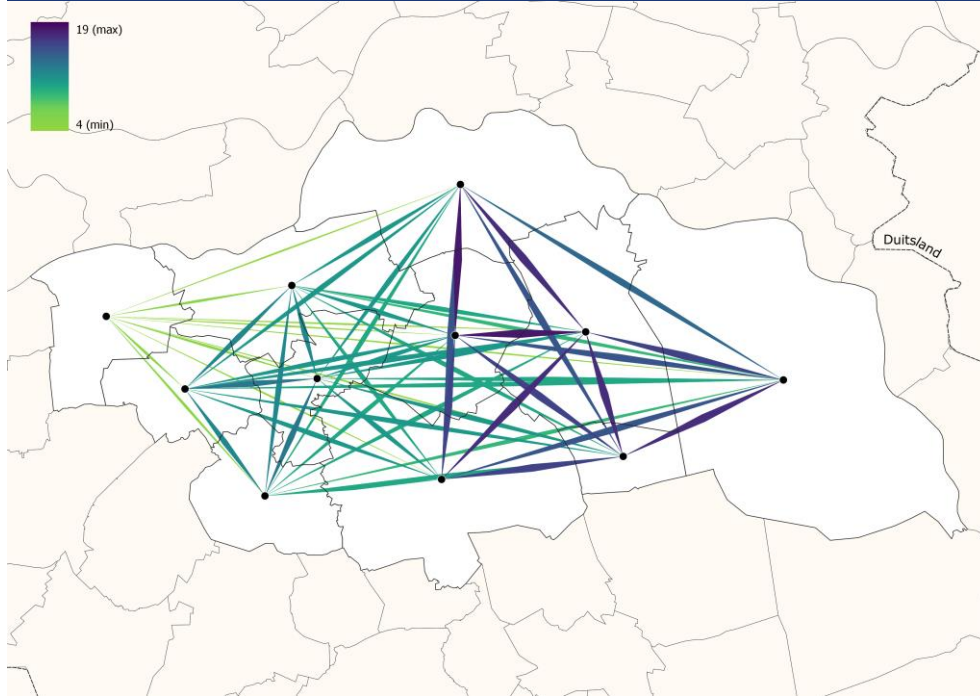
Geodienst (CIT, Rijksuniversiteit Groningen), KWINK groep, PROOF adviseurs, eigen bewerking (2021)

Uit de kaart van samenwerkingsverbanden waaraan alleen gemeenten uit Noordoost Brabant deelnemen, komt het volgende beeld naar voren:

- Er zijn **29 samenwerkingsverbanden** waar uitsluitend Noordoost Brabantse gemeenten aan deelnemen.
- Binnen Noordoost Brabant delen twee gemeenten **ten minste 4 en maximaal 20** samenwerkingsverbanden.
- Aan de samenwerkingsverbanden binnen Noordoost Brabant nemen **gemiddeld 9,7 gemeenten** deel.
- Door de oostelijke gemeenten van Noordoost Brabant wordt **er zeer intensief samengewerkt**. Deze vijf gemeenten zullen per 01-01-2022 fuseren tot de nieuwe gemeente Land van Cuijk (wat dit betekent voor het BRE is te zien op de volgende pagina).
- De **gemeente Heusden** heeft de **minste samenwerkingsverbanden** met andere gemeenten binnen deze regio. De minst intensieve samenwerking is die tussen Heusden en Uden (6 samenwerkingsverbanden)
- **Nabijheid** is een belangrijke factor in het aantal samenwerkingsverbanden dat gemeenten delen: hoe dichter twee gemeenten bij elkaar liggen, hoe meer zij samenwerken.

Het BRE van Noordoost Brabant in beeld (IV)

Samenwerkingsverbanden waaraan alléén gemeenten uit Noordoost Brabant deelnemen in 2022



Geodienst (CIT, Rijksuniversiteit Groningen), KWINK groep, PROOF adviseurs, eigen bewerking (2021)

Op 1 januari 2022 zullen er twee fusies plaatsvinden in de regio Noordoost Brabant. Boxmeer, Cuijk, Grave, Mill en Sint Hubert en Sint Anthonis vormen samen de gemeente Land van Cuijk en Uden en Landerd fuseren tot Maashorst. Het BRE ziet er dan als volgt uit:

- Er zijn **25 samenwerkingsverbanden** waaraan alleen gemeenten uit Noordoost Brabant deelnemen.
- Twee Brabantse gemeenten delen **ten minste 4 en maximaal 19** samenwerkingsverbanden.
- Een samenwerkingsverband bestaat **gemiddeld uit 7,1 Noordoost Brabantse gemeenten**.
- Ook in 2022 geldt dat de gemeenten aan de oostkant van de regio meer intensief samenwerken dan de gemeenten aan de westkant van de regio.

De fusies leiden dus tot aanzienlijk minder bestuurlijke drukte ten opzichte van de situatie in 2021 (zoals op de vorige pagina beschreven).

Het BRE van Noordoost Brabant in beeld (V)

Deze tabel geeft de samenwerking tussen gemeenten in Noordoost Brabant weer. De tabel wordt van boven naar beneden gelezen. Ter illustratie: Bernheze zit in 28 samenwerkingsverbanden, aan 79% hiervan doet ook Boekel mee. Boekel zit in 24 samenwerkingsverbanden, aan 92% hiervan doet ook Bernheze mee.

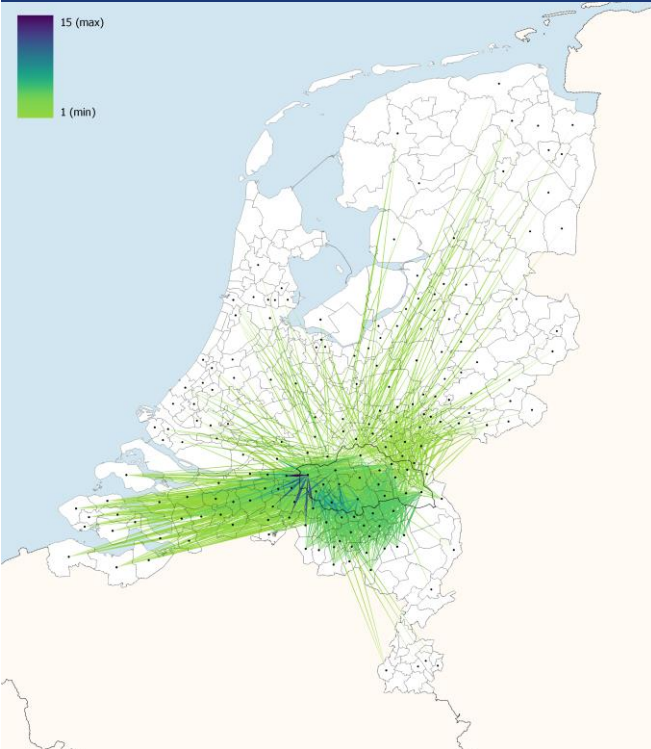
	Bernheze	Boekel	Boxmeer	Boxtel	Cuijk	Grave	's-Hertogenbosch	Heusden
Bernheze	100%	92%	78%	64%	74%	72%	53%	38%
Boekel	79%	100%	81%	60%	81%	76%	44%	33%
Boxmeer	75%	92%	100%	60%	93%	90%	44%	33%
Boxtel	57%	63%	56%	100%	52%	52%	62%	50%
Cuijk	71%	92%	93%	56%	100%	90%	41%	29%
Grave	75%	92%	96%	60%	96%	100%	47%	38%
's-Hertogenbosch	64%	63%	56%	84%	52%	55%	100%	54%
Heusden	32%	33%	30%	48%	26%	31%	38%	100%
Landerd	79%	88%	74%	56%	78%	69%	41%	29%
Meerijstad	82%	88%	74%	84%	74%	69%	56%	42%
Mill en Sint Hubert	71%	92%	93%	56%	100%	90%	41%	29%
Oss	89%	88%	74%	60%	70%	76%	53%	38%
Sint Anthonis	75%	92%	96%	60%	89%	86%	44%	33%
Sint-Michielsgestel	61%	67%	59%	96%	56%	55%	62%	50%
Uden	79%	88%	74%	52%	78%	69%	38%	25%
Vught	61%	67%	63%	92%	59%	62%	68%	54%
Totaal	28	24	27	25	27	29	34	24

Het BRE van Noordoost Brabant in beeld (VI)

	Landerd	Meerijstad	Mill en Sint Hubert	Oss	Sint Anthonis	Sint-Michiëlsgestel	Uden	Vught
Bernheze	88%	72%	74%	83%	81%	68%	92%	63%
Boekel	84%	66%	81%	70%	85%	64%	88%	59%
Boxmeer	80%	63%	93%	67%	100%	64%	83%	63%
Boxtel	56%	66%	52%	50%	58%	96%	54%	85%
Cuijk	84%	63%	100%	63%	92%	60%	88%	59%
Grave	80%	63%	96%	73%	96%	64%	83%	67%
's-Hertogenbosch	56%	59%	52%	60%	58%	84%	54%	85%
Heusden	28%	31%	26%	30%	31%	48%	25%	48%
Landerd	100%	66%	78%	73%	77%	60%	88%	56%
Meerijstad	84%	100%	74%	70%	77%	88%	83%	81%
Mill en Sint Hubert	84%	63%	100%	63%	92%	60%	88%	59%
Oss	88%	66%	70%	100%	77%	64%	88%	63%
Sint Anthonis	80%	63%	89%	67%	100%	64%	83%	63%
Sint-Michiëlsgestel	60%	69%	56%	53%	62%	100%	58%	89%
Uden	84%	63%	78%	70%	77%	56%	100%	56%
Vught	60%	69%	59%	57%	65%	96%	63%	100%
Totaal	25	32	27	30	26	25	24	27

Het BRE van Noordoost Brabant in beeld (VI)

Samenwerkingsverbanden tussen Noordoost Brabantse gemeenten en gemeenten buiten de regio



Uit de kaart van samenwerkingsverbanden waaraan zowel Noordoost Brabantse gemeenten als gemeenten buiten de regio deelnemen, komt het volgende beeld naar voren:

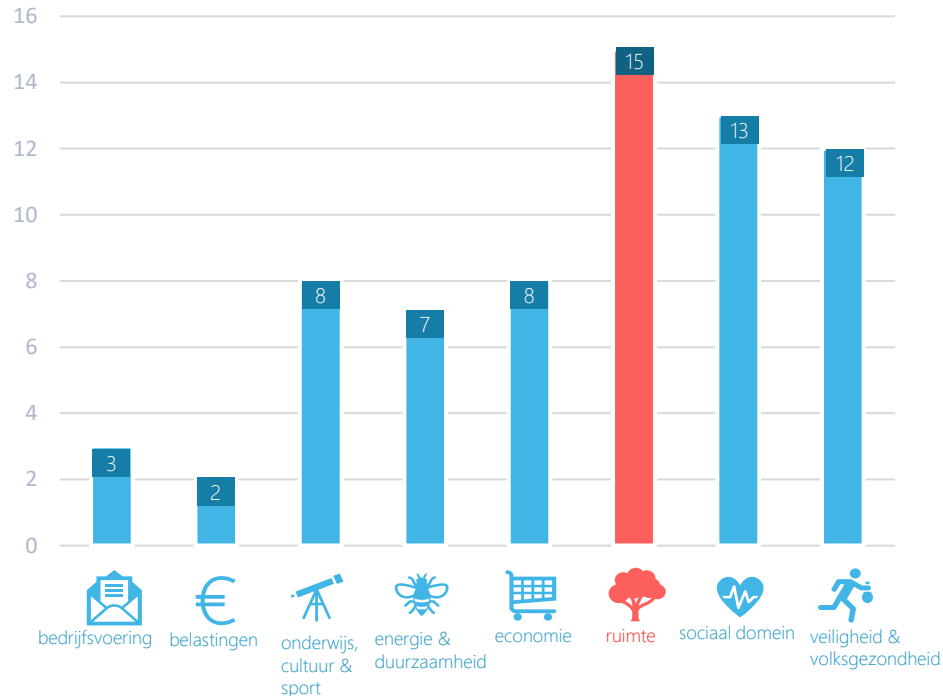
- Gemeenten uit Noordoost Brabant delen **maximaal 15** samenwerkingsverbanden met gemeenten buiten de regio, in het bijzonder met gemeenten in **Zuidoost Brabant en Midden- en West-Brabant**.
- De **gemeente Heusden** deelt de minste samenwerkingsverbanden met gemeenten binnen Noordoost Brabant, maar de meeste met gemeenten buiten de regio. De samenwerking met Waalwijk (met 15 samenwerkingsverbanden) is het meest intensief.
- Buiten de provincie Noord-Brabant wordt er ook regelmatig samengewerkt met gemeenten in **Gelderland en Zeeland**.
- Er zijn opvallend weinig samenwerkingen met de nabije provincie **Limburg**.

Het BRE van Noordoost Brabant in beeld (VII)

Wat zijn kenmerken van het BRE?

- Qua vorm wordt het vaakst gekozen voor een openbaar lichaam o.b.v. de **Wgr** (16x) en **afstemming** (15x), gevolgd door een netwerkconstructie (11x) en samenwerking o.b.v. het privaatrecht (8x).
- De meeste samenwerkingsverbanden richten zich op het beleidsdomein **ruimte**. Dit omvat o.a. het fysiek domein, recreatie, mobiliteit en landbouw (een volledige definitielijst van beleidsdomeinen is te vinden in de bijlage).
- Een samenwerkingsverband kan zich op meerdere beleidsdomeinen richten. Dit is bij 20 samenwerkingsverbanden het geval. Combinaties die het meest voorkomen zijn ruimte en economie (6), ruimte en energie & duurzaamheid (6), en sociaal domein en veiligheid & volksgezondheid (5).
- Op de volgende pagina is een tabel te zien met daarin het overzicht van de kenmerken van het BRE Noordoost Brabant. Hierin wordt ook de mate van verplichtheid benoemd:
 - Verplicht: de samenwerking en de samenstelling is door het Rijk opgelegd (GGD, veiligheidsregio en omgevingsdienst)
 - Semi-verplicht: de samenwerking is door het Rijk opgelegd, maar gemeenten mogen zelf kiezen met wie zij samenwerken (o.a. de RES)
 - Niet-verplicht: de samenwerking is niet door het Rijk opgelegd.

Op welke beleidsdomeinen richten de samenwerkingsverbanden zich?



Samenwerkingsverbanden waaraan tenminste twee gemeenten uit Noordoost Brabant deelnemen

		Domein → Totaal ↓	Bedrijfs-voering	Belasting	Onderwijs, cultuur & sport	Energie & duurzaamheid	Economie	Ruimte	Sociaal domein	Veiligheid & volksgezondheid
Verplicht	Openbaar lichaam	3						✓		✓
Semi-verplicht	Openbaar lichaam	0								
	Netwerk-constructie	3			✓				✓	
	Afstemming	3				✓			✓	✓
	Privaatrechtelijk	2			✓				✓	
Van onderop	Openbaar lichaam	13	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Netwerk-constructie	8	✓		✓	✓		✓	✓	✓
	Afstemming	12			✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Privaatrechtelijk	6		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Berenschot



rijksuniversiteit
groningen

campus fryslân

2

Kenmerken van de regio

Inleiding: Kenmerken van de regio

Waarom brengen we de kenmerken van de regio in kaart?

Een BRE acteert binnen een bepaalde context: naar analogie van de ecosysteem-metafoer, de biotoop. Elke biotoop heeft bepaalde kenmerken die lastig te veranderen zijn. Deze hebben betrekking op de fysieke omgeving (hoe ziet het gebied eruit), de demografie (hoeveel inwoners heeft het gebied en wat zijn hun kenmerken), economische structuurkenmerken en identiteit van de regio.

Het is van belang om deze gebiedskenmerken in kaart te brengen, omdat ze de publieke waardecreatie in het BRE beïnvloeden. Bepaalde (combinaties) van gebiedskenmerken geven een BRE een meer of minder gunstige uitgangspositie. Bijvoorbeeld: regio's die economisch floreren, blijken vaak een gezonde beroepsbevolking en aantrekkelijke woonomgevingen hebben (Raspe e.a. 2017). Uit onderzoek blijken inwoners van Drenthe het gelukkigst van Nederland dankzij de 'rust en ruimte' in het gebied (Atlas voor de gemeenten, 2017). Ook in het verleden gemaakte keuzes zijn van invloed: zo doen regio's met een mainport (zoals Schiphol of de Rotterdamse haven) het economisch vaak goed. Afhankelijk van de gebiedskenmerken kunnen sterktes en zwaktes in termen van publiekewaardecreatie dus steeds in dezelfde regio's neerslaan (Raspe & Stam 2019). Lastiger meetbaar maar minstens zo relevant, is de invloed van een gedeelde regionale identiteit en de (politiek-bestuurlijke) cultuur op de kwaliteit van de samenwerking.

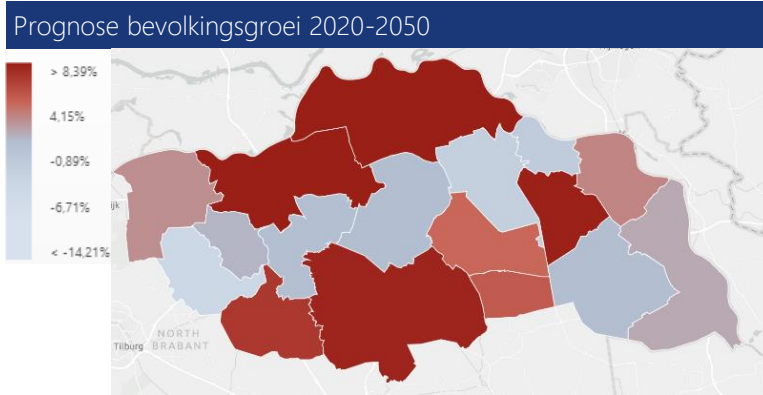
Welke kenmerken brengen we in kaart?

Op basis van openbare en eigen databronnen brengen we in kaart:

1. Demografische structuurkenmerken
 - Prognose bevolkingsgroei
 - Groene en grijze druk
2. Geografische structuurkenmerken
 - Adressendichtheid
 - Bodemgebruik
3. Wonen
 - Samenstelling woningvoorraad
 - Ontwikkeling huizenprijzen
 - Afstand tot voorzieningen
4. Maatschappelijke betrokkenheid
 - Percentage inwoners dat vrijwilligerswerk doet
 - Opkomstpercentage Tweede Kamerverkiezingen
5. Regionale identiteit: politieke voorkeur
 - Stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen 2021 en gemeenteraadsverkiezingen 2018
 - Politieke kleur gemeenten: verdeling raadszetels en gevormde coalities.

De economische gebiedskenmerken komen aan de orde in het hoofdstuk over het Economisch Ecosysteem.

Demografische structuurkenmerken



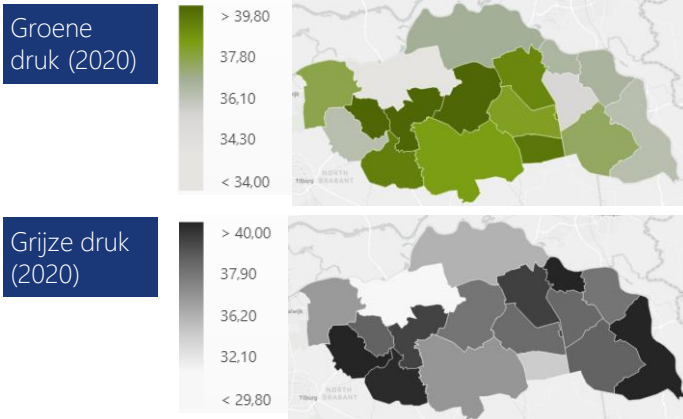
Noordoost Brabant vormt met 663.000 inwoners de 8^e regio van Nederland qua aantal inwoners.

De bevolking in de bovenste en onderste rand van de regio zal naar verwachting groeien. In het midden, van west naar oost, wordt er krimp verwacht.

De bevolking groeit met 12 procent het hardst in Oss.

Een uitschieter bij krimp is (voormalig gemeente) Haaren, waar de prognose is dat de bevolking met 8 procent gaat dalen.

NB: per 01-01-2022 ontstaan waarschijnlijk twee nieuwe gemeenten, Maashorst (Uden-Landerd) en Land van Cuijk (Boxmeer, Cuijk, Grave, Mill en Sint Hubert en Sint Anthonis). Voor deze nieuwe, nu nog niet bestaande gemeenten bestaan logischerwijs nog geen prognoses.



De groene druk is de verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar en het aantal personen van 20 tot 65 jaar.

De grijze druk is de verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder en het aantal personen van 20 tot 65 jaar.

De groene en grijze druk in Noordoostraband liggen met 37,4% en 37,3% een klein procent onder het landelijk gemiddelde.

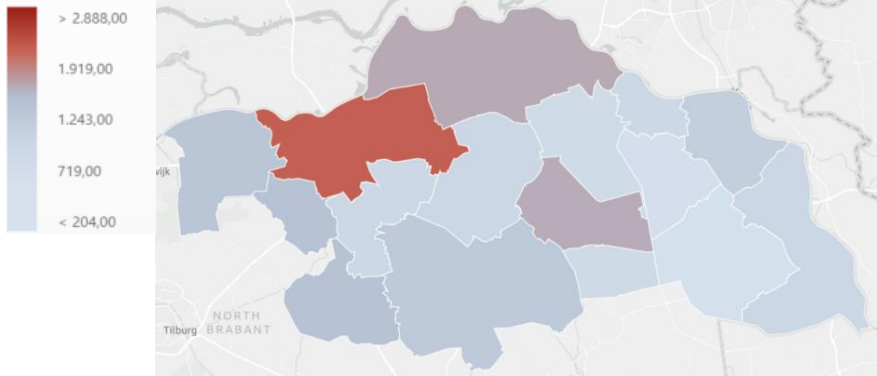
De groene druk centreert zich met name in het midden van de regio, terwijl de grijze druk groter is aan de buitenste randen. In de meer verstedelijkte gemeenten als Den Bosch en Oss ligt zowel de groene als de grijze druk laag.

De **gemeente Haaren** is op 1 januari 2021 opgesplitst. Het dorp Haaren hoort sindsdien bij Oisterwijk, Helvoirt bij Vught, bij Boxtel en het dorp Biezenmortel hoort bij Tilburg.

De kaarten in dit document zijn gebaseerd op de meest recente CBS datasets. Data voor 2021 is op dit moment vaak nog niet beschikbaar. Daarom is gemeente Haaren op de meeste visualisaties nog apart opgenomen.

Geografische structuurkenmerken

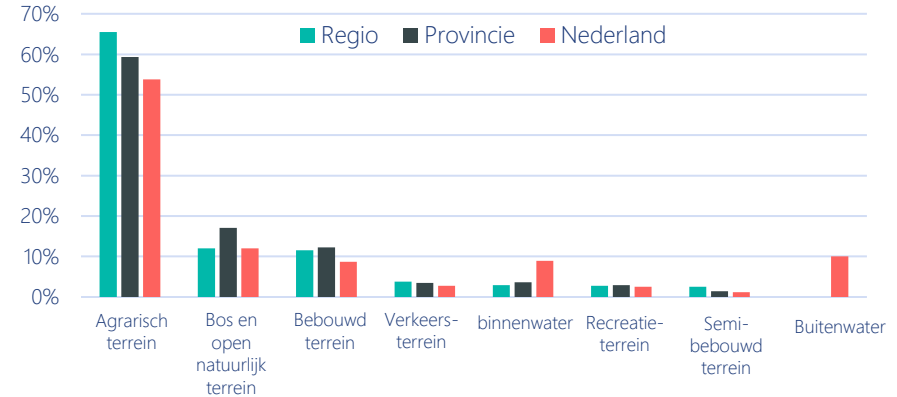
Gemiddeld aantal adressen per km² (2021)



In de regio Noordoost Brabant zijn er gemiddeld 896 adressen/km². Dit is aanzienlijk minder dan het landelijk gemiddelde (1174 adressen/km²).

De dunbevolkte gebieden centrereren zich in een strook door het midden van de regio met een doorloop naar de oostkant, en worden aan de boven en onderkant ingesloten door de iets dichtbevolktere gebieden. Uitschieter is Den Bosch dat met 1992 adressen/km² de dichtstbevolkte gemeente in de regio is. Dit is een groot contrast met Sint Anthonis dat met 274 adressen/km² helemaal aan de andere kant van het spectrum ligt.

Bodemgebruik (2015)

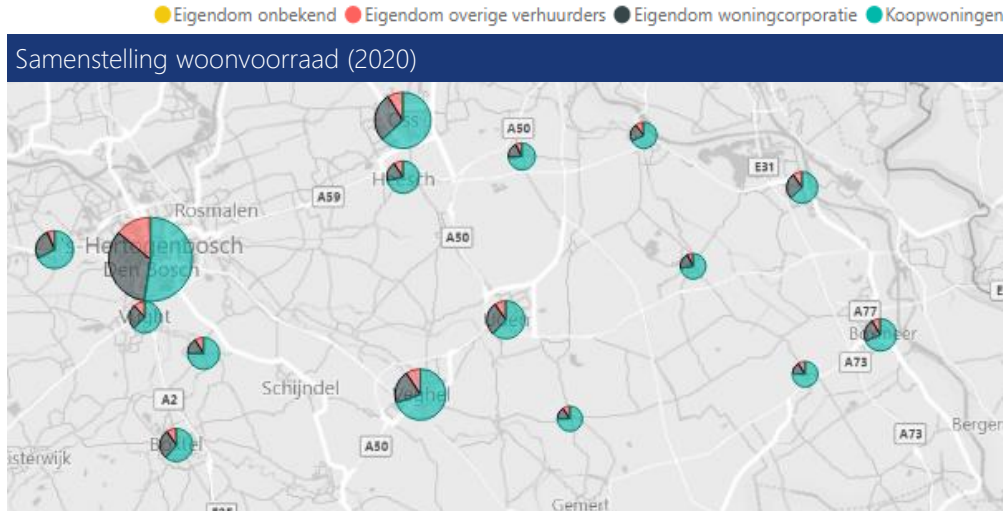


Het aandeel agrarisch terrein is in Brabant groter dan gemiddeld in de provincie en in Nederland. De regio heeft minder binnenwater en, niet verrassend gezien de geografische ligging, geen buitenwater. Een andere opvallende afwijking is dat het aandeel bebouwd terrein voor de provincie en de regio ook enigszins hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

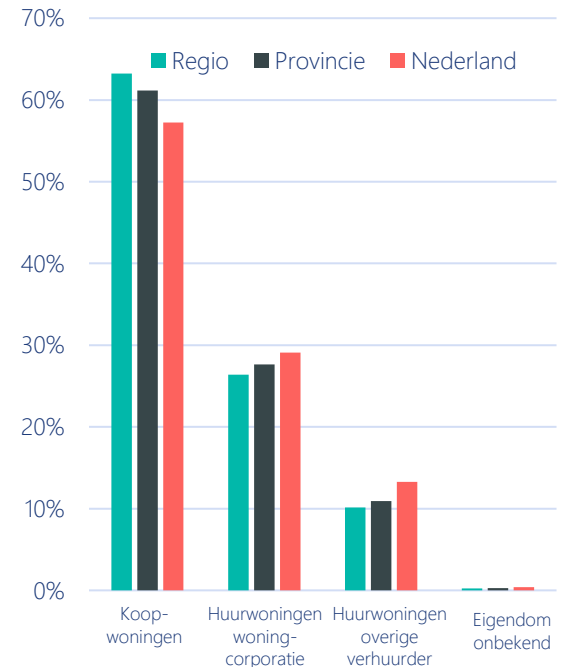
Wonen: samenstelling woningvoorraad

Het aandeel koopwoningen van de totale woonvoorraad van Noordoost Brabant (64%) ligt behoorlijk hoger dan het Nederlands gemiddelde (57%) en iets hoger dan het provinciaal gemiddelde (61%). Binnen de regio ligt het aandeel koopwoningen in de minder-verstedelijkte gebieden een stuk hoger dan in de steden. Ter illustratie: in Boekel en Sint Anthonis bestaat 77% van de woonvoorraad uit koopwoningen, in Den Bosch is dit 52%.

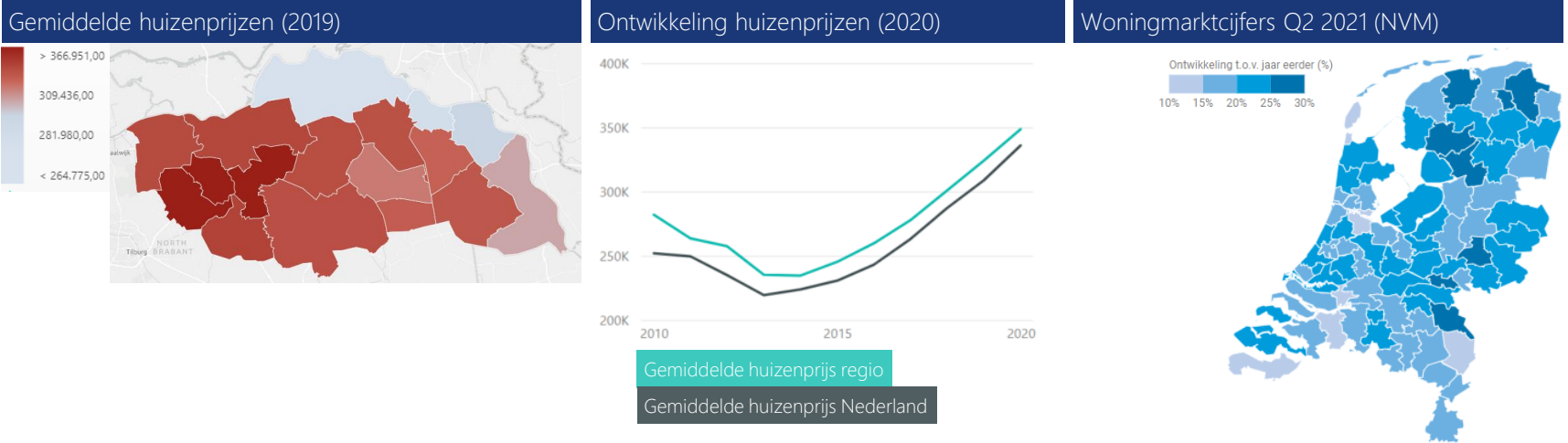
Het aandeel huurwoningen in het bezit van woningcorporaties ligt in Noordoost-Brabant iets lager (26%) dan landelijk gemiddeld (29%).



Samenstelling woonvoorraad (2020)



Wonen: gemiddelde huizenprijzen



De gemiddelde huizenprijzen zijn in Noordoost-Brabant hoger dan de gemiddeld. Aan de westkant van de regio zijn een aantal uitschieters te zien; in Vught ligt de gemiddelde huizenprijs met 450.000 euro ver boven de rest. Aan de noordkant van de regio ligt de gemiddelde huizenprijs lager: in Oss kost een huis gemiddeld 265.000 euro.

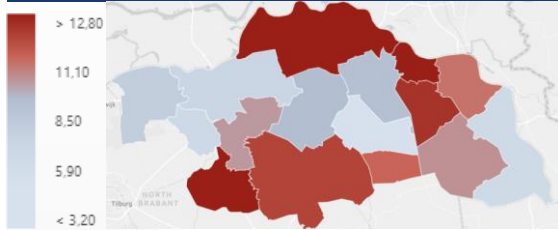
Sinds 2014 laten de huizenprijzen in Nederland en regio Noordoost Brabant dezelfde stijgende trend zien. In de cijfers van het CBS zijn de eventuele gevolgen van Covid-19 nog niet meegenomen. Deze zien we wel terug in de woningmarkt cijfers van de NVM. De kaart geeft de ontwikkeling van de huizenprijzen weer in Q2 2021 vergeleken met Q2 2020. In Nederland stegen de huizenprijzen gemiddeld met 20%. In de regio's Uden e.o. en Den Bosch e.o. was de stijging iets minder dan gemiddeld (18% resp. 19%); in de regio Oss e.o. was de stijging gelijk aan het landelijk gemiddelde en in de regio Noordoost Brabant (25%) was de stijging veel groter dan gemiddeld.

Regio-indeling NVM. Uden e.o.: Bernheze (deels), Boekel, Sint-Oedenrode, Uden, Veghel; Den Bosch e.o.: Boxtel, Haaren, Heusden, 's-Hertogenbosch, Schijndel, Sint Michielsgestel, Vught plus Maasdriel, Zaltbommel (Gelderland); Oss e.o.: Bernheze (deels), Landerd, Lith, Maasdonk Oss; Noordoost Brabant: Boxmeer, Cuijk, Grave, Mill en Sint Hubert, Sint Anthonis + Bergen, Gennep (Limburg)

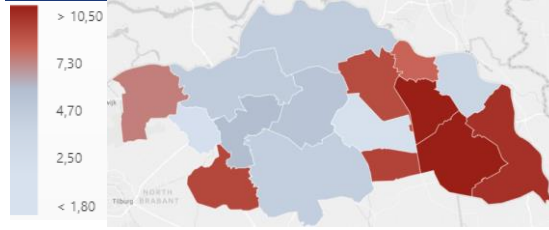
Wonen: afstand tot voorzieningen

Gemiddelde afstand tot ... (in km)

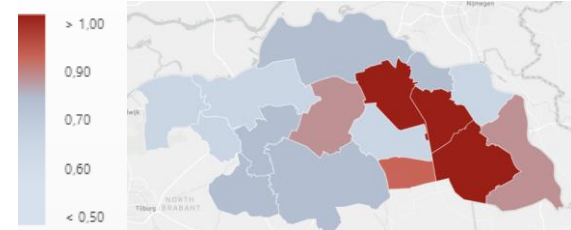
Ziekenhuis (2019)



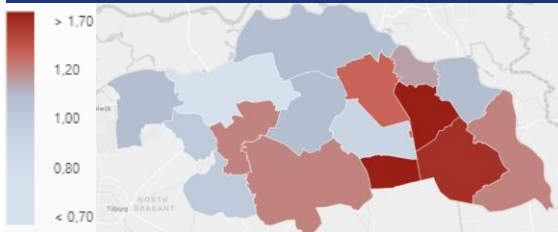
Podiumkunsten (2018)



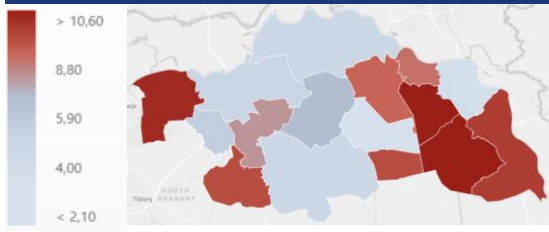
Kinderdagverblijf (2020)



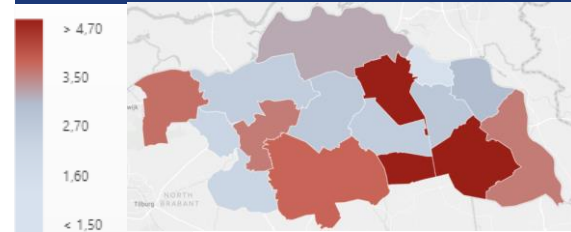
Grote supermarkt (2020)



Bioscoop (2020)



Basisschool (2019)



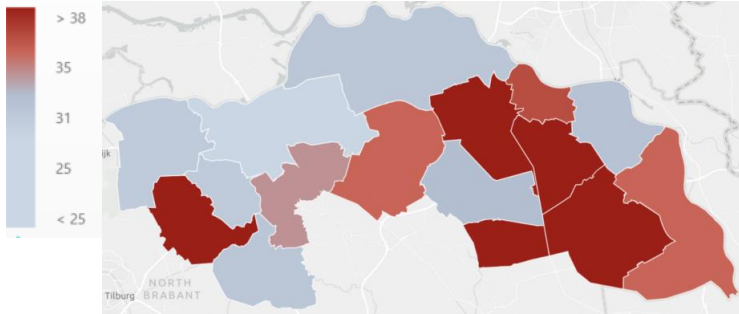
Recreatieve voorzieningen zijn voor de oostelijke en westelijke gemeenten relatief ver weg. Deze gemeenten hebben dan wel weer een ziekenhuis op kleinere afstand dan de noordelijke en zuidelijke gemeenten. Een grote supermarkt, een kinderdagverblijf en een basisschool zijn voor de meeste gemeenten dichtbij: de maximale afstand tot een van deze voorzieningen ligt rond de 4 km en voor een supermarkt of kinderdagverblijf zelfs rond de 1 km.

Den Bosch, Vught en Uden zijn de gemeenten die alle voorzieningen nabij hebben. Inwoners van Sint Anthonis en Boekel moeten de grootste afstand afleggen tot de verschillende voorzieningen.

Berenschot

Maatschappelijke betrokkenheid

Percentage personen dat vrijwilligerswerk doet (2016)

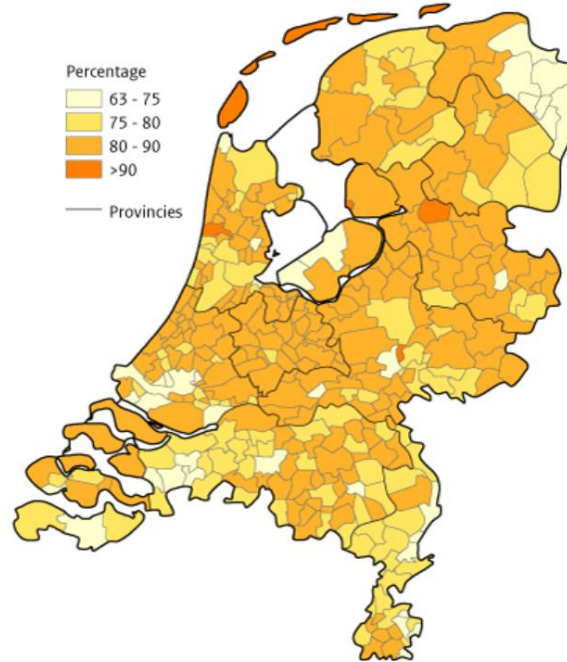


Vrijwilligerswerk is een maat voor sociale cohesie omdat dit aangeeft dat mensen bereid zijn om hun vrije tijd te wijden aan een ander en/of een collectief goed.

Inwoners van Noordoost Brabant doen gemiddeld net zoveel vrijwilligerswerk als gemiddeld in Nederland (allebei iets meer dan 30%). Binnen de regio zijn grote uitschieters te zien. Opvallend is dat het percentage vrijwilligers aan de oostflank van de regio en de voormalige gemeente Haaren fors hoger ligt dan aan de linkerkant van de regio. Dit duidt op een grotere sociale cohesie in de oostelijke gemeenten.

Het aantal personen dat aangeeft vrijwilligerswerk te doen in de gemeente Meierijstad (niet weergegeven op de kaart) is 34%.

Opkomstpercentage Tweede Kamerverkiezingen (2021)



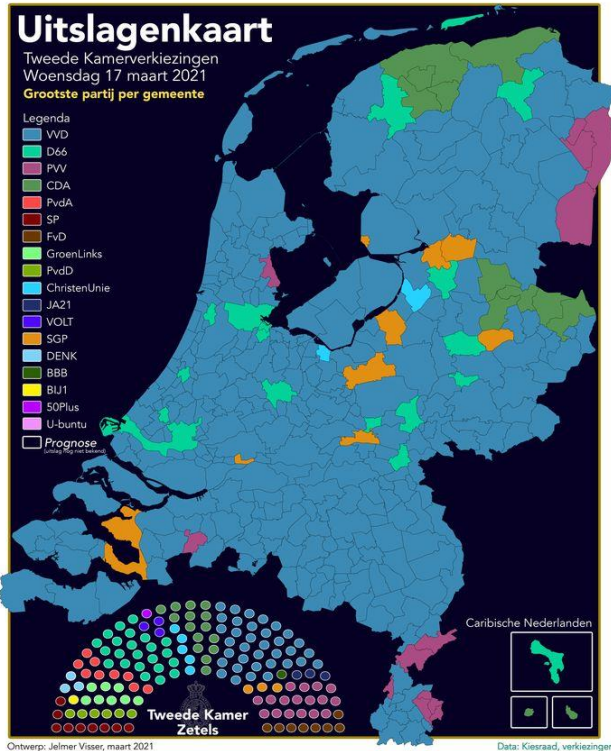
Het opkomstpercentage bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 is met 81% iets hoger dan landelijk gemiddelde (79%).

In de stedelijke gemeenten (Den Bosch, Oss, Uden) was het opkomstpercentage lager dan de meer landelijke gemeenten.

M.u.v. van Cuijk was het opkomstpercentage in de gemeenten in het Land van Cuijk het hoogst.

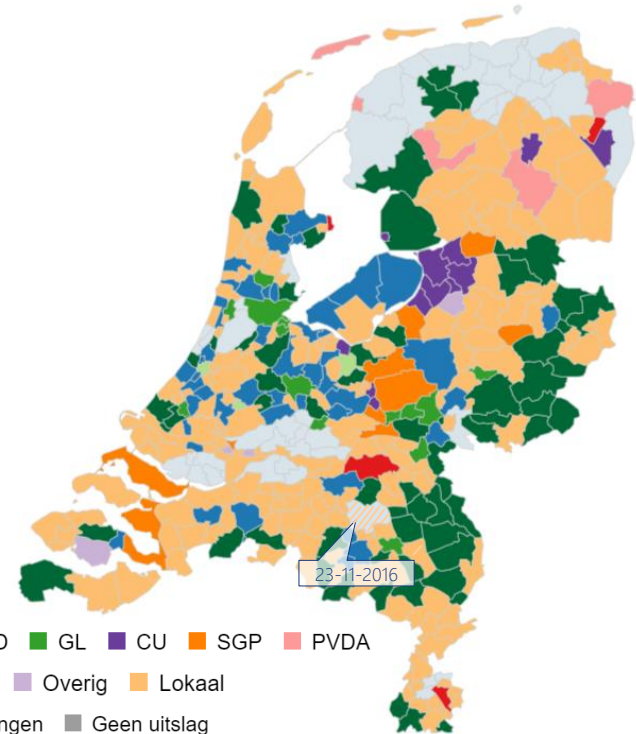
Regionale identiteit : politieke voorkeur

Stemgedrag Tweede Kamerverkiezingen 2021



Waar bij de Tweede Kamerverkiezingen Noordoost Brabant egaal blauw kleurde en de VVD in iedere gemeente tot de grootste partij is verkozen, lag dit bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 anders. In de regio Noordoost Brabant werd de VVD alleen in Den Bosch de grootste partij. Verder kleurde Oss als enige gemeente in de regio (en de provincie) bij de rood (SP) en werd het CDA in de gemeenten in het oosten van de regio de grootste. Verder hebben inwoners van Noordoost Brabant, net als in de rest van provincie Brabant, overwegend op lokale partijen gestemd. Dat geldt ook voor Meierijstad, waar de gemeenteraadsverkiezingen vanwege de herindeling al in november 2016 plaatsvonden.

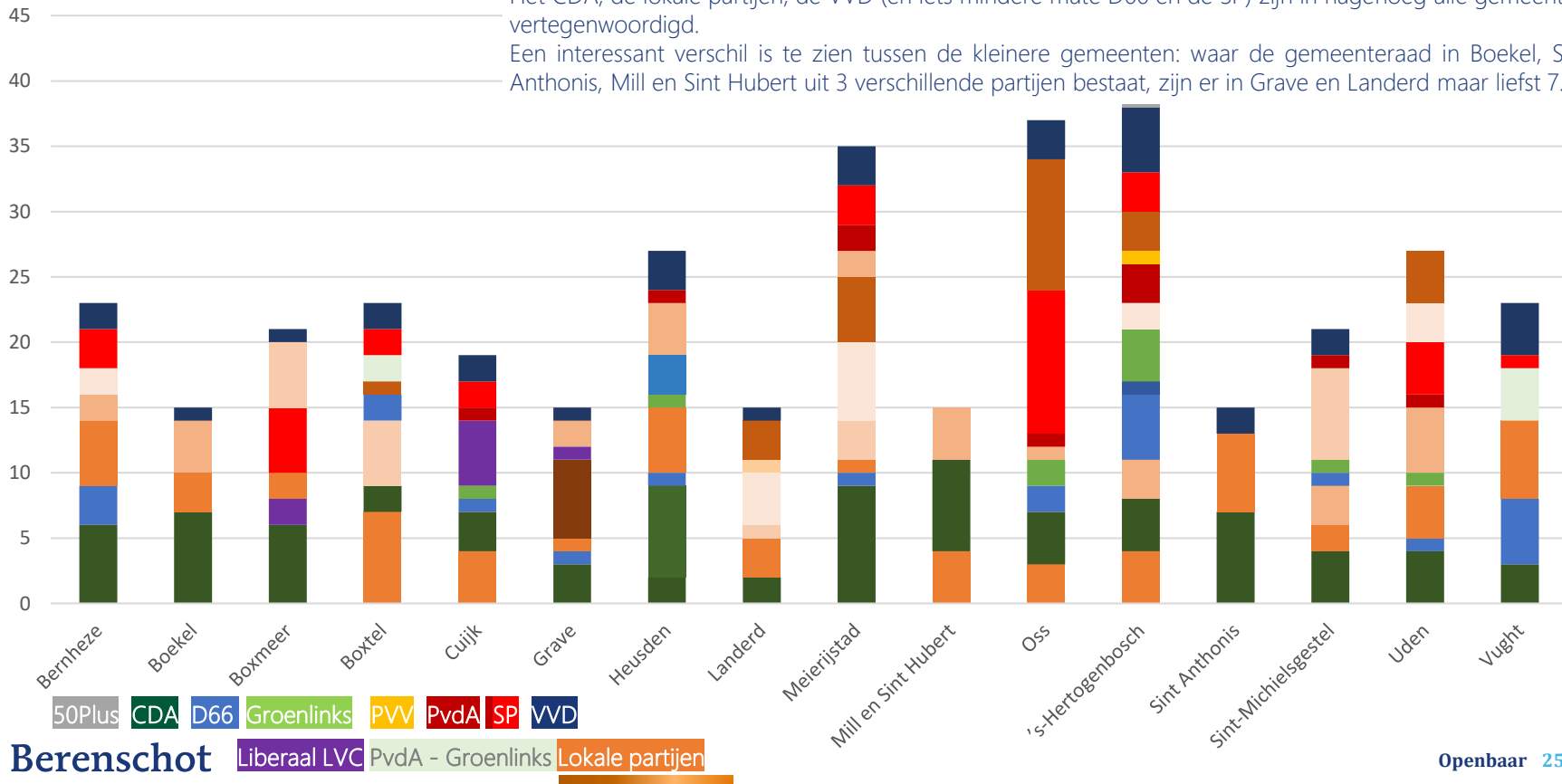
Stemgedrag gemeenteraadsverkiezingen 2018



Regionale identiteit : politieke voorkeur (II)

Het CDA, de lokale partijen, de VVD (en iets mindere mate D66 en de SP) zijn in nagenoeg alle gemeenten vertegenwoordigd.

Een interessant verschil is te zien tussen de kleinere gemeenten: waar de gemeenteraad in Boekel, Sint Anthonis, Mill en Sint Hubert uit 3 verschillende partijen bestaat, zijn er in Grave en Landerd maar liefst 7.



Regionale identiteit: politieke fragmentatie

	Aantal raadszetels	Aantal partijen
's-Hertogenbosch	39	13
Berneheze	23	7
Boekel	15	4
Boxmeer	21	6
Boxtel	23	8
Cuijk	19	8
Grave	15	7
Heusden	27	9
Landerd	15	7
Meierijstad	35	10
Mill en Sint Hubert	15	3
Oss	37	9
Sint Anthonis	15	3
Sint-Michielsgestel	21	8
Uden	27	9
Vught	23	6

De vorige pagina laat zien dat er een veelheid aan partijen zitting neemt in de verschillende Noordoost Brabantse gemeenteraden.

In de tabel staat per gemeente het aantal raadszetels en het aantal politieke partijen dat in de gemeenteraad zit.

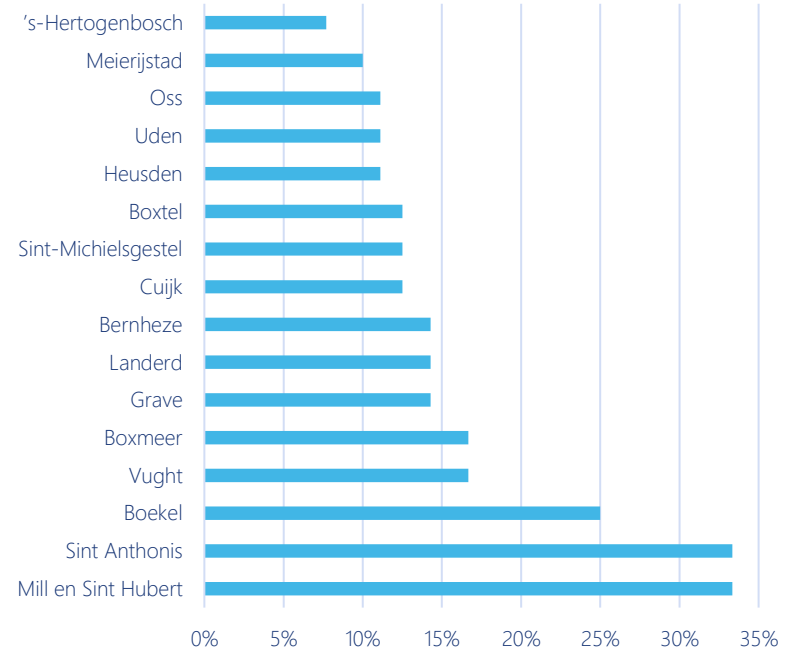
De grafiek laat de mate van politieke versplintering zien: het gemiddeld aantal zetels per fractie, als deel van het totaal aantal raadszetels. Hoe kleiner het percentage, hoe meer versplintering.

In Sint Anthonis zijn bijvoorbeeld 15 raadszetels verdeeld over 3 partijen. Dit betekent dat een fractie bestaat uit gemiddeld 5 raadszetels. Dit is 33% van het totaal aantal raadszetels in deze gemeente. Ter vergelijking: in 's-Hertogenbosch zijn er 39 raadszetels te verdelen over 13 partijen. Dit betekent een gemiddelde fractiegrootte van 3 zetels, dit is 8% van het totaal aantal raadszetels is. Sint Anthonis is dus minder gefragmenteerd dan 's-Hertogenbosch.

Voor het merendeel van de Noordoost Brabantse gemeenten geldt dat een gemiddelde fractie bestaat uit 15% of minder van het totaal aantal raadszetels. Dit wijkt niet af van de mate van fragmentatie in andere regio's.

Definitie politieke fragmentatie: Er zijn in de volksvertegenwoordiging meer partijen vertegenwoordigd zijn dan voorheen; er zijn meer partijen nodig om een meerderheidscoalitie te vormen en de omvang van de gemiddelde politieke fractie neemt af (Herweijer en Lunsing, 2016).

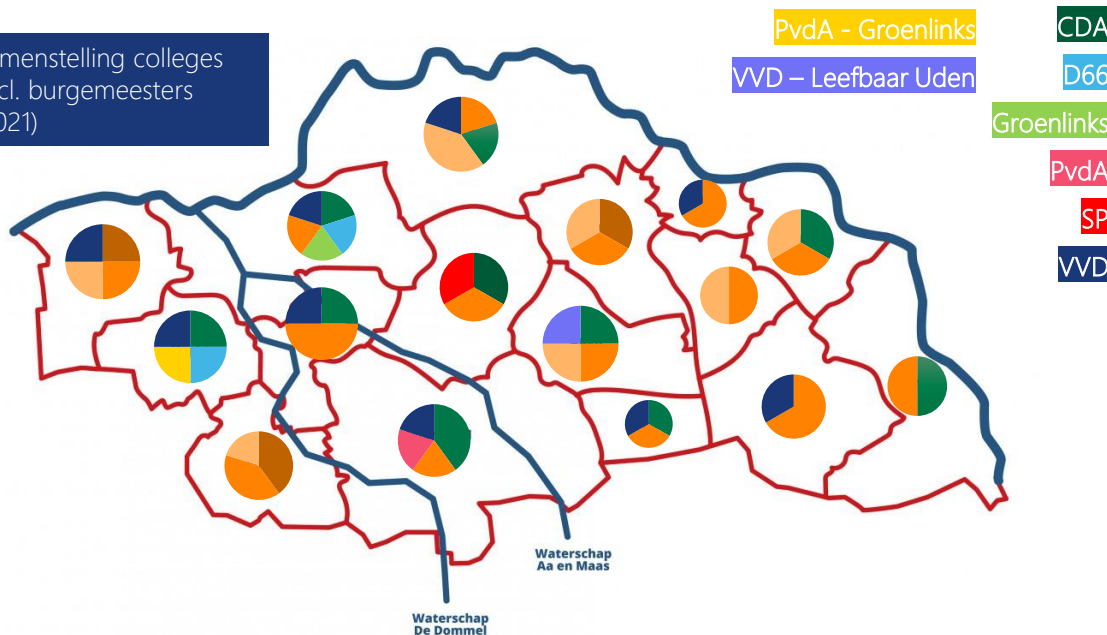
Gemiddeld aantal zetels per fractie als deel van het totaal aantal raadszetels



Figuur is exclusief burgemeesters

Regionale identiteit: politieke voorkeur(II)

Samenstelling colleges
excl. burgemeesters
(2021)



Met uitzondering van Vugt zit in alle colleges van B&W in de regio Noordoost Brabant ten minste één lokale partij. Het CDA levert in 10 van de 16 gemeenten een wethouder en de VVD in 9 gemeenten.

D66, Groenlinks, PvdA en de SP zijn enkel aan de westkant van de regio vertegenwoordigd in het college.

Lokale partijen in het college

Bernheze

- Lokaal

Boekel

- Gemeenschapsbelang
- Venhorst-Boekel

Boxmeer

- Team Lokaal

Boxtel

- Balans
- Combinatie95
- Inbox

Cuijk

- Algemeen Belang Cuijk
- Liberaal LVC

Grave

- Lokale Partij Grave

Heusden

- DPM Heusden
- Gemeentebelangen
- Heusden één

Landerd

- Maashorst Vooruit [Landerd]
- Progressief Landerd
- RPP Reekse Politieke Partij [Landerd]

Mill en Sint Hubert

- Algemeen Belang 90
- Vier Kernen Partij

Meierijstad

- HIER

Oss

- Beter Oss
- Voor De Gemeenschap

's-Hertogenbosch

- Rosmalens Belang

Sint Anthonis

- Sint Anthonis Nu

Sint-Michiëlsgestel

- Plaatselijke Politieke Alliantie

Uden

- Jong Uden
- Gewoon Uden

Berenschot



rijksuniversiteit
 groningen

campus fryslân

Het economisch ecosysteem

3

Inleiding: het economisch ecosysteem

Wat bedoelen we met het economisch ecosysteem?

Het economisch ecosysteem bestaat enerzijds uit de economische kenmerken van het gebied en anderzijds uit de belangrijkste economische actoren in de regio.

Economische kenmerken

De economische kenmerken brengen wij in beeld op basis van de *entrepreneurial ecosystems*-benadering zoals ontwikkeld door prof. Erik Stam. Deze benadering vertrekt vanuit de gedachte dat regio's voor hun economische ontwikkeling gebaat zijn bij productief ondernemerschap, in de vorm van nieuwe groeiende ondernemingen en ondernemend gedrag in bestaande organisaties. Productief ondernemerschap resulteert in waardecreatie op allerlei vlakken, zoals werkgelegenheid, groei in toegevoegde waarde of welzijn. Om dit productief ondernemerschap te laten floreren, is een effectief ecosysteem nodig, waarin verschillende elementen (actoren en factoren) samenwerken om de condities te scheppen voor ondernemerschap.

De benadering maakt onderscheid tussen randvoorwaarden die niet op korte termijn te beïnvloeden zijn en iets gemakkelijker beïnvloedbare systeemelementen. Dit zijn als het ware de knoppen waaraan kan worden gedraaid om het ecosysteem te versterken.

We zijn benieuwd naar deze variabelen in Noordoost Brabant. We brengen verschillende indicatoren in beeld. Daarvoor moeten we data op gemeenteniveau aggregeren naar regioniveau. Helaas is niet voor elke variabele gemeentelijke data voorhanden.

Berenschot



Wat we wel in beeld kunnen brengen, zijn:

- Systeemelementen: talent, nieuwe kennis en intermediaire diensten
- Randvoorwaarden: formele instituties, ondernemerschapscultuur, fysieke infrastructuur en vraag

In de bijlage hebben we een overzicht opgenomen met voor elk van deze variabelen een beschrijving en de bijbehorende indicatoren en databron.

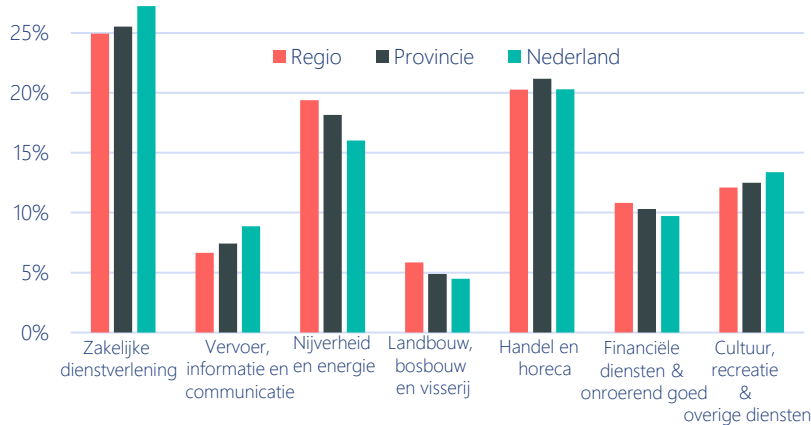
We vullen deze data aan met data over de sectorstructuur. Door *sectoren* in kaart te brengen, ontstaan meer mogelijkheden om te differentiëren tussen regio's.

Economische actoren

In de regio werken naast overheden ook bedrijven en kennisinstellingen, individueel en samen (bijvoorbeeld in triple helix samenwerkingen), aan maatschappelijke opgaven, waaronder de groei van de bedrijvigheid. Een aantal van deze spelers zullen wij in fase 2 bevragen over het functioneren van het BRE Noordoost Brabant.

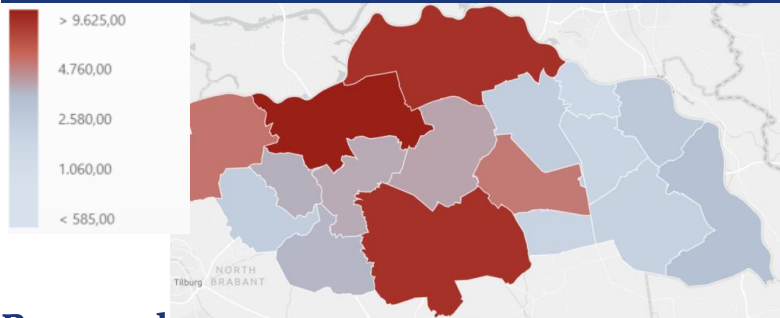
Sector structuur

Sector structuur (2020)



De sectorstructuur van Noordoost Brabant komt, op een aantal punten na, redelijk overeen met de gemiddelde sectorstructuur van Nederland. Een gemiddelde gemeente in Nederland heeft meer bedrijfsvestigingen in de zakelijke dienstverlening en regio Noordoost Brabant heeft een relatief groot deel dat zich richt op nijverheid & energie en op landbouw, bosbouw en visserij. Ten opzichte van de provincie is het aandeel nijverheid & energie en het aandeel, bosbouw en visserij groot in de regio.

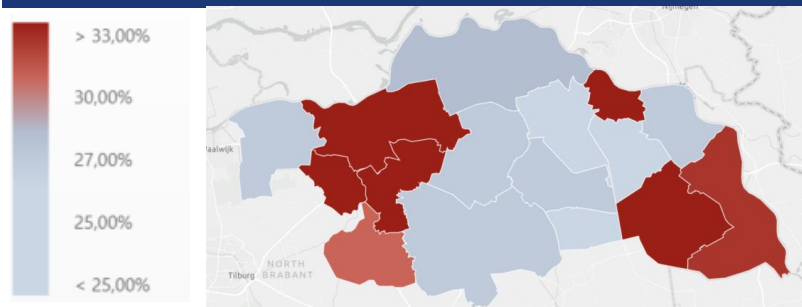
Spreiding bedrijfsvestigingen (2020)



Bedrijvigheid in Noordoost Brabant speelt zich met name af aan de noordwestelijke kant van de regio. Bedrijven zijn vooral geconcentreerd in de stedelijke gemeenten 's-Hertogenbosch en Oss. 's-Hertogenbosch is hierbij de absolute uitschieter met een totaal van 18.000 bedrijfsvestigingen. Opvallend is de gemeente Meierijstad. Dit is een relatief minder verstedelijkt gebied, maar er zijn desalniettemin veel (8650) bedrijven gevestigd.

Ecosysteem voor ondernemerschap – systeemkenmerk *Talent*

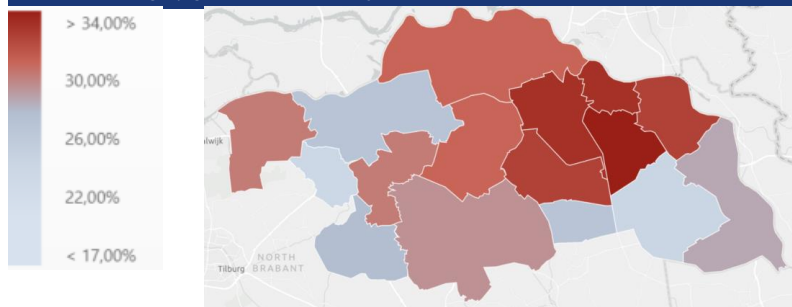
Aandeel hoogopgeleiden (15-75 jaar) (2019)



Hoog: hbo of wo.

Het aandeel hoogopgeleiden is in de gemeenten 's-Hertogenbosch, Vught en Sint-Michielsgestel het hoogste. Ook Grave, Boxmeer en Sint Anthonis hebben relatief veel hoogopgeleiden. Boekel, Mill en Sint Hubert en Landerd hebben met 25% het laagste aandeel hoogopgeleiden. Vught heeft er met 42% de meeste.

Aandeel laagopgeleiden (15-75 jaar) (2019)



Laag: basisonderwijs, het vmbo, de eerste 3 leerjaren van havo/vwo, mbo-1

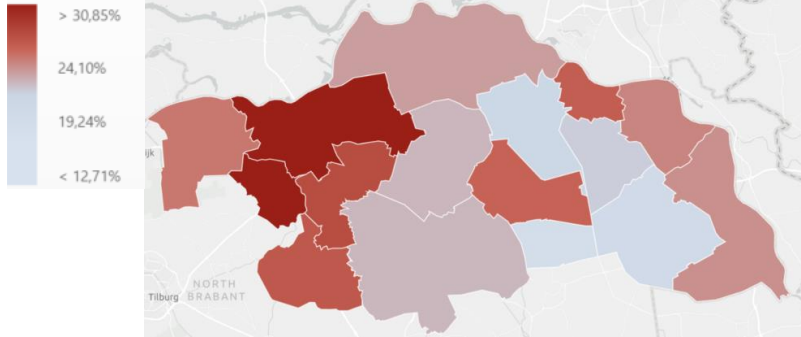
De kaart waarop het aandeel laagopgeleiden te zien is, is nagenoeg een gespiegelde kaart van het aandeel hoogopgeleiden. Vught heeft het laagste aandeel laagopgeleiden (21%), op de voet gevolgd door Sint Anthonis, 's-Hertogenbosch en Boxmeer. Mill en Sint Hubert, Grave, Landerd, Uden en Cuijk hebben relatief de meeste laagopgeleiden. Mill en Sint Hubert is hierbij met 38% het hoogste. (nb: het gaat hierbij over percentages van de beroepsbevolking en niet over absolute aantallen).

Bron kaarten: CBS

Ecosysteem voor ondernemerschap – systeemkenmerken

Intermediaire diensten en Nieuwe kennis

Intermediaire diensten (% bedrijven in zakelijke dienstverlening) (2021)

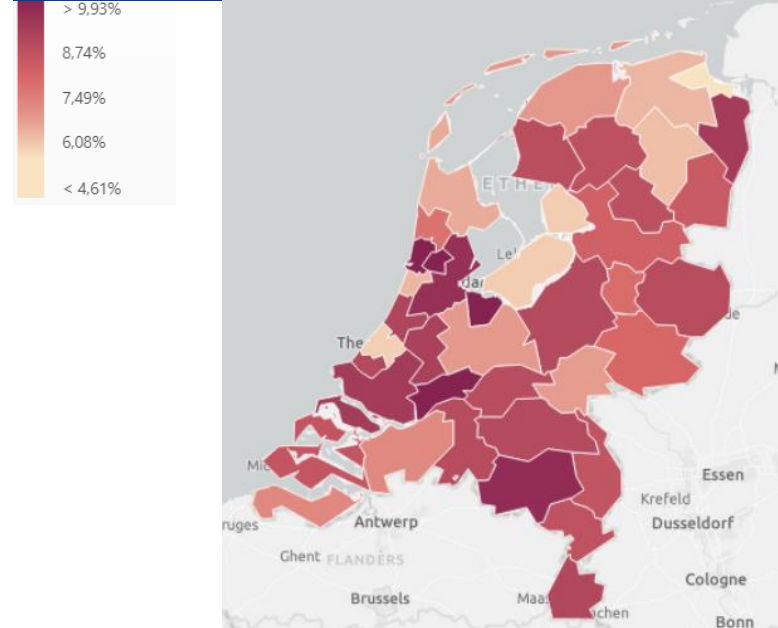


De regio geeft een bijna gradueel geclusterd beeld wat betreft het aandeel bedrijven dat zich richt op intermediaire diensten.

Het aandeel bedrijven in de zakelijke dienstverlening is met name in de gemeenten Vught, Sint-Michielsgestel, Boxtel en Bernheze hoog vergeleken met andere gemeenten in de regio, maar daarbij moet wel in acht worden genomen dat hier in totaal minder bedrijven gevestigd zijn.

Het percentage bedrijven in de zakelijke dienstverlening in Noordoost Brabant is iets lager (23%) dan het Nederlands gemiddelde (25%).

Nieuwe kennis (% investeringen in research & development) (2018)



In Noordoost Brabant wordt er gemiddeld net zoveel in research & development geïnvesteerd als landelijk gemiddeld (7,8%).

Ecosysteem voor ondernemerschap – randvoorwaarde

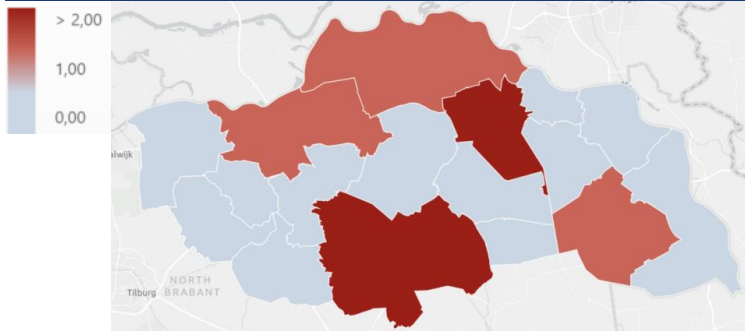
Formele Instituties



Een integriteitsaffaire betreft het overtreden van geldende morele waarden, normen en regels. Dit kunnen ook (per partij verschillende) interne regels zijn (zie begrippenlijst in bijlage).

Tussen 2013 en 2019 waren er 274 integriteitsschendingen in Nederland, waarvan 49 in de provincie Noord-Brabant. In de regio Noordoost Brabant zijn er in die periode acht integriteitsschendingen geregistreerd: 3 daarvan vonden plaats in Den Bosch, 2 in Boxmeer en in Landerd en 1 in Oss.

Aantal opgestapte wethouders (2015-2019)



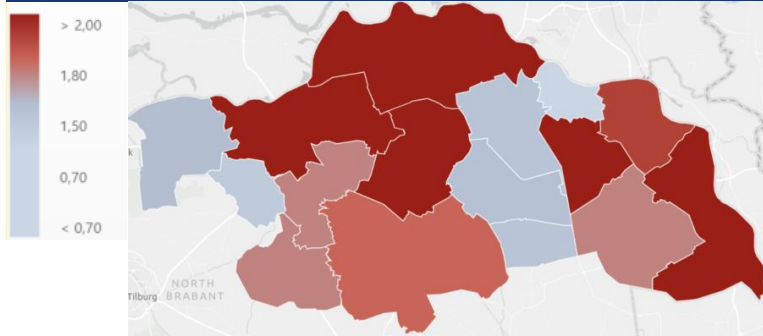
Tussen 2015 en 2019 zijn er verspreid over 5 gemeenten in de regio in totaal 9 wethouders opgestapt. Dit is nog geen procent van het aantal opgestapte wethouders in Nederland in deze periode. Het grootste deel, 4 wethouders, stapte op in de gemeente Landerd: in 2015 vertrokken drie wethouders al gevolg van een coalitiebreuk; in 2019 vertrok 1 wethouder om persoonlijke redenen.

Het vroegtijdig beëindigen van een ambtstermijn kan verschillende motivaties hebben. We onderscheiden de motieven politiek (bijv. een coalitiebreuk of breuk in de fractie), integriteit en persoonlijk (bijv. gezondheid of een nieuwe baan). In Noordoost Brabant stapten 5 wethouders op vanwege politieke redenen, 1 vanwege een integriteitsschending en 2 vanwege persoonlijke motieven.

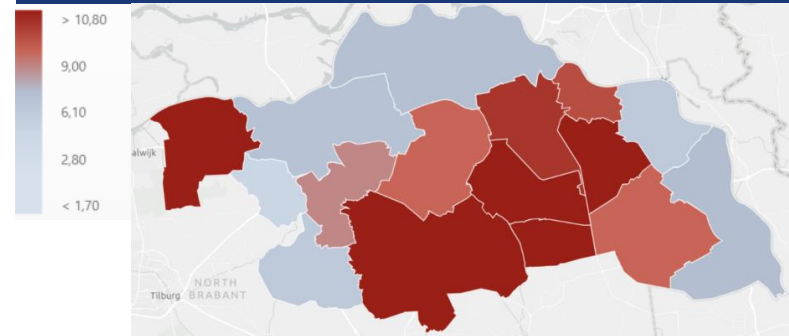
Ecosysteem voor ondernemerschap – randvoorwaarde

Fysieke Infrastructuur

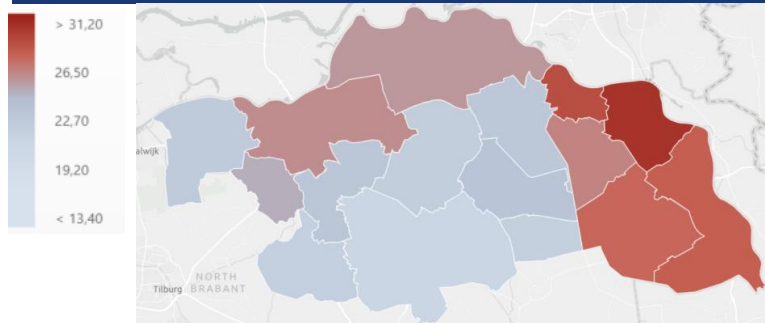
Gemiddelde afstand in km tot hoofdverkeersweg (2020)



Gemiddelde afstand in km tot treinstation (2019)



Gemiddelde woon-werkafstand (2019)



Inwoners van Noordoost Brabant hebben gemiddeld genomen exact dezelfde woon-werkafstand als de gemiddelde Nederlander (23 km).

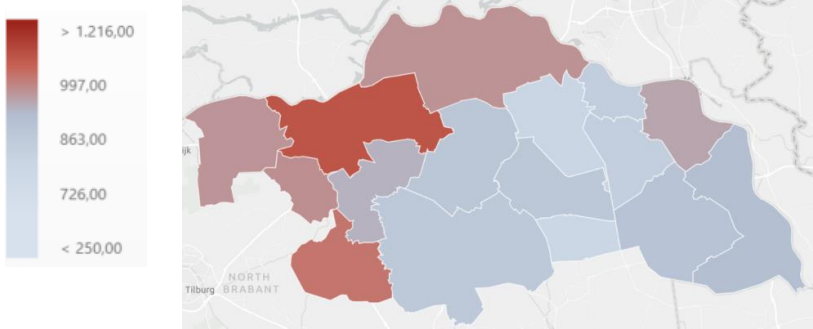
De gemiddelde afstand tot een treinstation ligt met 8 km t.o.v. 7 km iets hoger dan het landelijk gemiddelde, de afstand tot een hoofdverkeersweg (2 km) komt overeen met het gemiddelde van Nederland.

Alle gemeenten liggen relatief dichtbij een hoofdverkeersweg (de maximale afstand is ca. 2,5 km). De gemiddelde afstanden tot een treinstation lopen verder uit elkaar waarbij vooral het midden van de regio en de gemeente Heusden relatief ver moeten reizen voordat ze bij een treinstation zijn. Opvallend is dat inwoners van de verstedelijkte gemeenten en de gemeenten in het oosten een relatief grote woon-werkafstand hebben.

Ecosysteem voor ondernemerschap – randvoorwaarden

Ondernemerschapscultuur en Vraag

Aantal bedrijfsoprichtingen per 1000 vestigingen (2019)



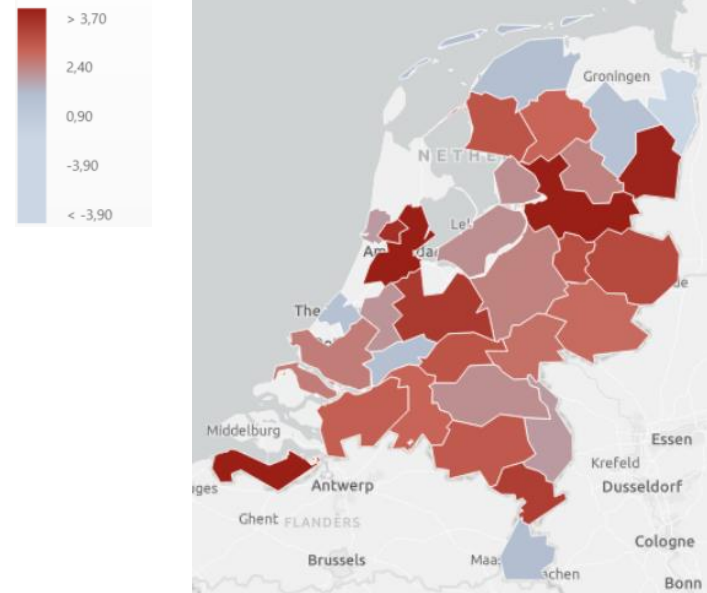
In Noordoost Brabant worden relatief iets minder (86 per 1000 vestigingen) bedrijven opgericht dan gemiddeld in Nederland (91 per 1000 vestigingen). Aan de oostkant van de regio ligt het aantal nieuwe bedrijven lager dan in de rest van de regio.

De meeste bedrijven worden opgericht in Den Bosch (105). Daarnaast werden in 2019 ook in Boxtel (97), Vught (94) en Oss (93) relatief veel bedrijven opgericht.

in de stedelijke gemeenten Oss (93) en waarbij ook in de gemeenten Boxtel (97) en Vught (94) het aantal bedrijfsoprichtingen relatief hoog ligt.

Berenschot

Bruto Regionaal Product (2018)



Het Bruto Regionaal Product (BRP) van Noordoost Brabant komt met 1,7% exact overeen met het Bruto Binnenlands Product (BBP).

Omliggende COROP-regio's hebben, met uitzondering van Noord-Limburg, een iets hoger BRP.

Economische actoren en kennisinstellingen

Welke economische actoren en kennisinstellingen zitten er in het online (website en Twitter) netwerk van gemeenten en waterschappen in Noordoost Brabant? *NB: dikgedrukt komen zowel in website- als in Twitternetwerk voor*

	Binnen Noordoost Brabant	Buiten Noordoost Brabant
Brancheorganisaties/ platforms	ZLTO , Industriële Kring LvC, Maashorst Ondernemers, Werkgevers servicepunt Noordoost Brabant	MKB NL , KVK, Ondernemersplein, Werk.nl, Koninklijke Horeca NL, Ondernemersregelingen, Transport en Logistiek NL, Onderhoud NL, MKB NL, Koninklijke Retail, IMK, Evofenedex, 2todrive, NVO-NCW, Regio in Bedrijf, Koninklijke Metaalunie, FME
Publiek-private samenwerking	De Maasheggen, Agrifood Capital , Ons Brabant Fietst, zzp NOB Boost, Het Groene Woud,, Agroproeftuin De Peel, Energiewerkplaats Brabant, Onweerstaanbaar Someren, Talent uit Noordoost Brabant, Starters Succes, Vijfsterren Logistiek, Ondernemerslift+, BOM, Regionaal Bureau Toerisme LvC,	
Bedrijfsterreinen	Kavelkaarten LvC, Heesch West, Laarakker73 Cuijk, Bedrijventerreinvereniging LvC en Noord-Limburg	
Bedrijven	Van Wanrooij , Tuin Idee 2022, Hestia, Stienstra, Kindertuin, Kringloopbedrijf Oss, Welkom Kraamzorg	Rabobank , Centraal Beheer, VGZ, Iburo, Argonaut, Gemeentepolis, Dela, CZ, Kiwa, Monuta, Notubiz, Parkline, SMS parking, Too good to go, Yarden, Yellowbrick, Winst uit je woning, Food Connect, Swipocratie, Research2Evolve, Nobralux, Mett, Efiber, Care, SVH, Notaris.nl, HackShield
Kennisinstellingen	Has Hogeschool, Koning Willem I College, Gymnasium Beekvliet, BVL Brabant, Merlet college, Leijgraaf, Telos, SWV VO 30 06	IVN Natuureducatie

Berenschot



rijksuniversiteit
groningen

campus fryslân

4

Het maatschappelijk ecosysteem

Inleiding: het maatschappelijke ecosysteem

Wat bedoelen we met het maatschappelijk ecosysteem?

Met het maatschappelijke ecosysteem bedoelen we ten eerste, het gebied dat vanuit het perspectief van inwoners doorgaat als 'de regio' en ten tweede de maatschappelijke actoren die zich inzetten voor het realiseren van maatschappelijke opgaven.

De regio vanuit inwonersperspectief

We hebben het gebied van het BRE gedefinieerd aan de hand van de dataset 'interbestuurlijke samenwerking 2020'. We definiëren de regio dus vanuit het perspectief van de overheid.

Het is de vraag in hoeverre deze bestuurlijke definitie van de regio samenvalt met de maatschappelijke definitie. Wat is 'de regio' vanuit het perspectief van inwoners? Waar wonen, werken en recreëren zij, waar maken ze gebruik van voorzieningen en waar hebben ze sociale contacten? Een analyse van het zogenaamde *daily urban of rural system* geeft inzicht in het maatschappelijke ecosysteem. We brengen dit in kaart op basis van data uit OViN (Onderzoek Verplaatsingen in Nederland) van de jaren 2015-2017.

Maatschappelijke actoren

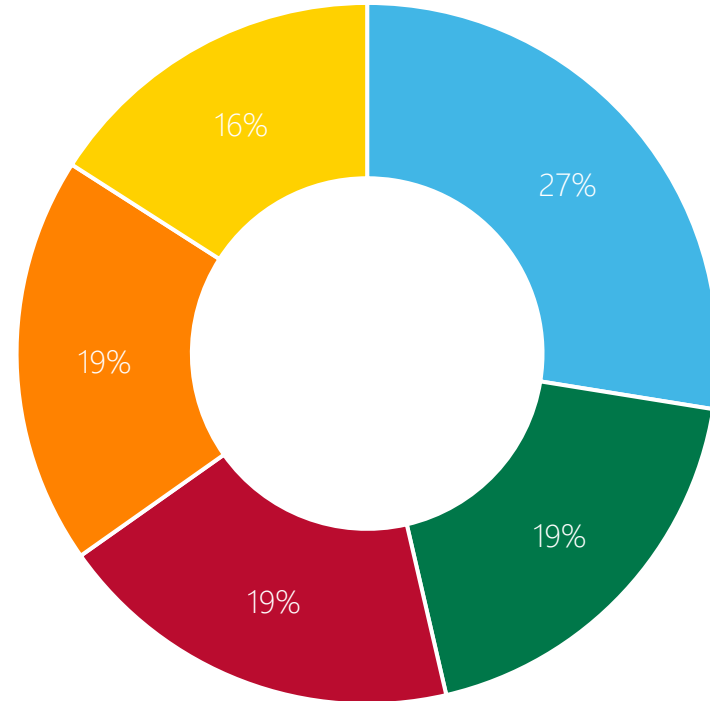
In de regio zetten inwoners en maatschappelijke actoren zich in tal van vormen (al dan niet formeel georganiseerd) in voor het realiseren van maatschappelijke opgaven. Een aantal van deze actoren zullen wij in fase 2 bevragen over het functioneren van het BRE Noordoost Brabant.



Bron: www.oeteldonk.org (2021)

Cultuurtypen van Noordoost-Brabanders

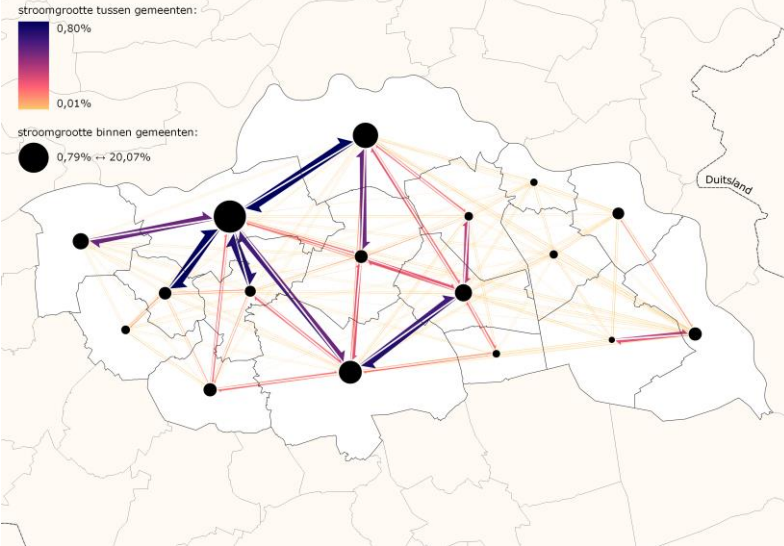
- **GEWOON GEZELLIG** Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg. Dit is het leven en niet anders. Vooral laag tot middelbaar opgeleid, wonend in sociale huurwoningen, niet zo cultuur-minded.
- **BETROKKEN VRIJETIJDSEBENUTTERS** Gezelligheid met de hoofdletter G! Geen vaste verplichtingen meer, maar vooral genieten van hun tijd samen en hun tijd met de (klein)kinderen. De actieve Betrokken Vrijetijdsbenutters gaan er dan ook graag op uit, om van de natuur te genieten of om vrijwilligerswerk te doen. Kunst en cultuur spelen een belangrijke rol in hun leven.
- **MASSAAL MIDDEN** De groep Massaal Midden heeft het druk! Zij staan midden in het leven met een volle agenda: school, werk, sport en kinderen. Modaal inkomen, gekocht rijtjeshuis: gewoon gemiddeld. Alleen cultuur-minded als de drukke agenda het toelaat.
- **WELVARENDE CULTUURSNUIVERS** Welvarende Cultuursnuivers zijn open, eerlijk en zelfverzekerd. Zij plukken graag de vruchten van hun comfortabele leefsituatie. Een deel van hen behoort tot de topklasse en leidt een luxe leven
- **RUSTIG BUITENLEVEN** De mooie natuur, ver weg van de stad, dat is waar de groep Rustig Buitenleven van geniet. Ze zijn sterk verbonden met hun directe leefomgeving en hechten weinig waarde aan status en materie. Vooral gezond de dag door komen en genieten van de rust, dat is waar het om gaat!



De culturele smaak van Brabanders (Het PON & Telos, 2020)

Verplaatsingen van inwoners binnen Noordoost Brabant

Mobiliteitsstromen tussen gemeenten als percentage van alle mobiliteit binnen de regio Noordoost Brabant



Geodienst (CIT, Rijksuniversiteit Groningen), eigen bewerking (2021), OVIN (2015-2017)

De regio heeft zelf een uitgebreide analyse gedaan van mobiliteit in de regio. Hierin zijn vervoersbewegingen per gemeente uitgesplitst naar vervoersmiddel (ov, auto, trein), vervoersmotief (werk, school, recreatief). Daarnaast worden wegen- en fietsnetwerken in kaart gebracht, wordt het OV gebruik in Noordoost Brabant uiteengezet en wordt er gekeken naar de filezwaarte. Zie hiervoor het rapport "Gebiedsanalyse Noordoost Brabant" (2021). Daarnaast is er een dataportal waarin mobiliteitscijfers te zien zijn.

Berenschot

In de afbeelding links worden de verplaatsingen van inwoners binnen de regio Noordoost Brabant weergegeven. De gekleurde strepen staan voor de grootte van de verkeersstroom tussen gemeenten (hoe donkerder hoe groter de stroom). De zwarte stip staat voor de stroomgrootte binnen de gemeente (des te groter des te groter is de stroom). Uit het overzicht komen de volgende trends naar voren:

- Van het totaal van de binnen regionale verplaatsingen vindt **80% binnen een gemeente** en **20% tussen twee gemeenten** plaats. Inwoners van de regio bewegen zich dus voornamelijk binnen de grenzen van hun woongemeente.
- Het zwaartepunt van de intergemeentelijke verplaatsingen is van en naar **Den Bosch**. Verplaatsingen vinden voornamelijk - in volgorde van stroomgrootte - plaats met **Vught, Oss, Sint-Michielsgestel, Meierijstad** en **Heusden**.
- Daarnaast is de stroomgrootte tussen gemeenten in deze regio groot tussen **Meierijstad en Uden, Bernheze en Oss, en Landerd en Uden**.
- De stroomgrootte binnen gemeenten zijn respectievelijk het grootst in **Den Bosch, Oss, Meierijstad, Uden** en **Heusden**. Ook zijn er relatief veel verplaatsingen tussen Meierijstad en Uden, en tussen Sint-Anthonis en Boxmeer.
- De stroomgrootte van gemeenten houdt stevig verband met het **inwonersaantal** en de bereikbaarheid via **auto(snel)wegen**.

Door Tordoir (data uit 2004-2015) is er ook een mobiliteitsanalyse gedaan in de regio. Een aantal conclusies uit zijn rapport:

- **Boxmeer** vervult een regionale centrumfunctie door de ligging in het oosten van de provincie
- **Uden** is een centrumstad voor verzorgende functies. Dit is vooral omdat de stad kleine kernen in Noordoost-Brabant bedient die relatief ver van de grotere steden liggen.

Verplaatsingen van inwoners buiten de regio

Interne en externe mobiliteitsstromen als percentage van alle mobiliteit van, naar of binnen de regio Noordoost Brabant



Geodienst (CIT, Rijksuniversiteit Groningen), eigen bewerking (2021), OVIN (2015-2017)

In de afbeelding links staan alle verplaatsingen van inwoners binnen en buiten de regio. Hoe paarser de kleur, des te meer verplaatsing er plaatsvinden. Uit dit overzicht komt het volgende beeld naar voren:

- **83%** van alle bewegingen van en naar de regio Noordoost Brabant **blijft binnen deze regio**. Daarvan vindt het grootste deel van de verplaatsingen *binnen* een gemeente plaats (zie vorige pagina).
- Als we de intragemeentelijke verplaatsingen buiten beschouwing laten (en dus alleen kijken naar verplaatsingen tussen gemeenten), zien we dat **49%** binnen de regio blijft. De helft van alle verplaatsingen tussen gemeenten (vanuit de regio Noordoost Brabant) is dus regiogrens-overschrijdend.
- We zien een tweedeling in de regio: de westelijke helft is gericht op Den Bosch en Oss, de oostelijke helft op Nijmegen en Boxmeer.
- De grootste regio-overschrijdende stroom is van 's-Hertogenbosch naar **Tilburg**. Op de kaart vallen daarnaast de drie stromen richting **Eindhoven** op (vanuit 's-Hertogenbosch, Meijerijstad en Boxtel), de stroom vanuit 's-Hertogenbosch richting **Utrecht** en de stroom vanuit Heusden richting **Waalwijk**. Ook Tordoir beschrijft dit in zijn rapport: de driehoek Tilburg-'s-Hertogenbosch-Eindhoven, is gekoppeld aan de noordelijke Randstad (Utrecht en Amsterdam) en aan Nijmegen. De dichte verstedelijking van Oost-Brabant en de sterke economische groeipolen in het gebied, waaronder de Brainportregio, zorgen in vergelijking met West-Brabant voor een meer gelijkwaardige relatie met de grote steden in de Randstad.

Maatschappelijke actoren

Welke regionale maatschappelijke actoren zitten er in het online (website en Twitter) netwerk van gemeenten en waterschappen in Noordoost Brabant? *NB: dikgedrukt komen zowel in website- als in Twitternetwerk voor*

Binnen Noordoost Brabant

Media	Omroep Brabant , Eindhovens Dagblad , Brabants Dagblad , Omroep Land van Cuijk , de Gelderlander (Maasland editie), RTV Mill, de Maas Driehoek, Ravenstein Nieuws, weekblad Arena , Heusden Nieuws, De Neije Krant Mill, RTV Mill, Dtv Uden, Brabants Dagblad Den Bosch, Brabants Centrum
Natuur & recreatie	Brabants Landschap , Zuiderwaterlinie, Samen Sterk in Brabant, Dierenambulance Den Bosch, Bezoek de Maashorst, stichting Steenbreek, Dierentehuis Den Bosch, Bezoek het Groene Woud, Natuur in de wijk, Fijn in Brabant
Openbaar vervoer	Hermes, Bravo, reizigersoverleg Brabant, ikwilvervoer.nl,
Wonen	Wonen bij Joost , Mooiland, Brabant Wonen, Woonveste, Zayaz, Woonservice Regionaal
NUTS	Brabant Water, Afvalstoffendienst Den Bosch, Afvalinzameling LvC & Boxtel, Goed bezig Bus
Duurzaamheid	Groen Ontwikkefonds Brabant, Brabantse Milieufederatie, crowdfunding voor natuur, Klimaatplein Heusden
Sociaal domein	IBN, Taxus taxi, Sociom, Stichting Dichterbij, AANTWERK, Mantelzorg LvC, Stichting Leergeld LvC, Regiotaxi Noordoost Brabant, Regiotaxi Den Bosch, Ons Thuus, Ons Welzijn, Centrum Jeugd & Gezin LvC, Stichting Actief, de Meent Groep, Parent, Jeugdhulp Noordoost Brabant, Leren en Werken Noordoost Brabant, Acteon Thuiszorg, Brabant Zorg, Breeder Zorg, Cello Zorg, Centrum Jeugd & Gezin Maasland, Centrum Jeugd & Gezin Meierijstad, Interzorg, Laverhof, Medicura, Oosterpoort, Vivent, Voedselbank Boxtel, Zorgoppas, Nah café Brabant, Door & Voor, Contour de Twern, Regionaal Trainingscentrum
Verenigingen / maatschappelijke initiatieven	Geffen.nl, Stichting Belangenbehartiging Ruiters & Menners Herperduin/Maashorst, Keukenbazen, de Waardemakers, Samen Sint Anthonis, Samen Mill & Sint Hubert, Samen Cuijk, Samen Grave, Bewonersplein
Sport, kunst en cultuur	Bibliotheek Oss, Sportservice Noord Brabant , het Geheugen van Brabant, Landschapstriënnale, Huis73

Berenschot



rijksuniversiteit
groningen
campus fryslân

5

Verbindingen tussen de ecosystemen

Inleiding: verbindingen tussen de ecosystemen

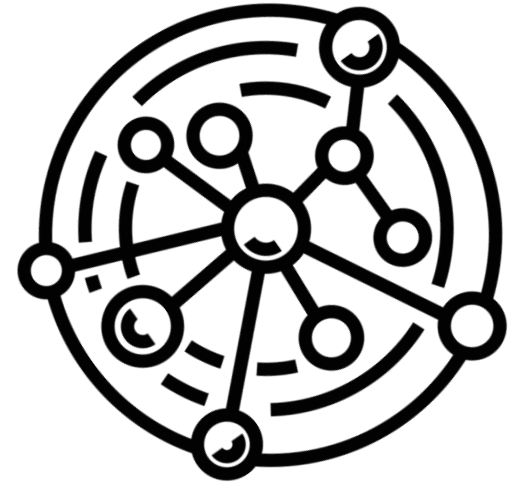
Hoe werken actoren uit het bestuurlijke, economische en maatschappelijke ecosysteem samen aan publieke waarde?

Publiekewaardecreatie is niet een exclusief domein van de overheid. In een regio werken de bestuurlijke, economische en maatschappelijke actoren individueel en samen aan de aanpak van maatschappelijke opgaven.

In het onderzoek gaan we op zoek naar het verbindend vermogen van de overheden in het BRE met de maatschappelijke en economische actoren in de regio. Als onderdeel van deze 'foto' brengen we de feitelijke verbindingen in kaart:

1. We belichten de samenwerkingsverbanden waaraan naast overheden ook andere partijen deelnemen.
2. We onderzoeken de online verbindingen tussen overheden en kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners.

Dit laatste hebben we gedaan door middel van een analyse van de websites en Twitter accounts van de 16 gemeenten en twee waterschappen. De websites zijn gescraped en middels een zogenaamde hyperlink analyse onderzocht op links naar andere websites. De websites waar de gemeenten en waterschappen naar verwijzen zijn gecodeerd naar type organisatie. Ook is er een scrape gedaan op de Twitter accounts van de 16 gemeenten en twee waterschappen uit het BRE. Hierbij is gekeken wie er door de gemeenten en waterschappen is getagd (d.w.z. vermeld in een bericht via een link).



Verbindingen tussen de ecosystemen – Hyperlink analyse (II)

De kaart geeft het online netwerk van gemeenten en het waterschap in Noordoost Brabant weer. De grootte van de iconen is afhankelijk van het aantal gemeenten/waterschappen waardoor deze organisatie is genoemd. Een groot icoon betekent dus dat veel gemeenten/waterschappen naar deze organisatie verwijzen; bij een klein icoon zijn dit er slechts enkelen.

- In totaal zijn er **198** actoren aanwezig in het netwerk. De vorm van het netwerk is niet rond en er zijn twee duidelijke **subregio's** te onderscheiden:

(1) Cuijk, Grave & Mill en Sint Hubert (*links*)

(2) Sint Anthonis & Boxmeer (*linksonder*). Dit cluster vormt tevens de verbinding tussen cluster 1 en het centrum van het netwerk.

- **Regionale overheden en samenwerkingsverbanden** (zoals GGD, Veiligheidsregio en WerkenvoorBrabant) vormen het **centrum van het hyperlink-netwerk**: zij staan geclusterd in het midden. **Maatschappelijke organisaties** in het centrum van het cluster zijn MEE De Meent Groep (maatschappelijk werk), het Brabants Historisch Informatiecentrum en Arriva.
- **Gemeenten Meierijstad en Oss en waterschap de Dommel worden het vaakst genoemd door de andere gemeenten**. Meierijstad staat bovendien vrij centraal in het netwerk: de gemeente zit dus sterk in het generieke hyperlink netwerk van Noordoost Brabant en heeft een minder sterk eigen cluster van organisaties waarnaar het online veel verwijst.

Voor gemeente Oss en waterschap De Dommel geldt het omgekeerde: zij zijn stevig 'vernetwerkt' met de andere gemeenten, maar hebben een unieker eigen cluster waarnaar ze verwijzen. Ook Boxtel en Sint Michielsgestel staan iets meer buiten het centrum, wat wijst op een groter uniek cluster.

- **De overige gemeenten liggen meer centraal in het netwerk**. Bijvoorbeeld Boekel: deze gemeente wordt door anderen gemeenten relatief weinig genoemd, maar verwijst zelf veel naar organisaties die centraal in het Noordoost Brabantse netwerk staan.
- De clusters in het hyperlink netwerk komen overeen met de geografische locaties van de gemeenten. Dit wijst op de **sterke regionaliteit** van het netwerk.
- Naar **Agrifood Capital** wordt door de gemeenten en waterschappen vrij veel verwezen. De organisatie staat links van het centrum van het netwerk en staat relatief ver af van de gemeenten die geografisch in het westen van de regio liggen ('s-Hertogenbosch, Sint-Michielsgestel, Boxtel, Vugt). Online is Agrifood Capital dus minder verbonden met deze gemeenten.
- Opvallend is dat de **RNOB** in het online netwerk geen centrale rol heeft: de organisatie staat buiten het centrum van het netwerk (onderaan) en is relatief klein: gemeenten en het waterschap verwijzen online relatief weinig naar deze speler.

Verbindingen tussen de ecosystemen – Twitter

Twitter netwerk van gemeenten en waterschappen in Noordoost Brabant



Anders dan het hyperlink-netwerk, ziet het Twitter-netwerk van de Noordoost Brabantse overheden specifiek op publieke communicatie (klantcontact, aankondigingen, e.d.). Het Twitter-netwerk zegt dus minder over de institutionele verbondenheid van partijen dan het hyperlink netwerk.

Uit de netwerkanalyse van Twitter-interacties komen de volgende hoofdlijnen voor Noordoost-Brabant naar voren:

- In totaal zijn er **145 actoren** aanwezig in het Twitternetwerk.
- De vorm van het Twitternetwerk verschilt van het hyperlink netwerk: de ronde vorm duidt op meer **onderlinge verbondenheid** op Twitter tussen de gemeenten en het waterschap in Noordoost Brabant.
- Het **centrum** van het netwerk wordt gevormd door gemeenten Meierijstad en Bernheze, provincie Noord-Brabant, Veiligheidsregio Brabant Noord, de politie Oost-Brabant en Omroep Brabant.
- Wederom vormen Cuijk, Grave & Mill en Sint Hubert een cluster (*midden-onder*).
- Er is op Twitter relatief **veel interactie** tussen **maatschappelijke organisaties** en gemeenten, en relatief **weinig interactie** tussen bedrijven en gemeenten.
- Er is geen relatie waarneembaar tussen de omvang van een gemeente (in termen van inwoneraantal) en het aantal Twitterinteracties dat het heeft.

Berenschot



rijksuniversiteit
groningen

campus fryslân

6

Publieke waarde

Inleiding: het perspectief van Publieke Waarde

Wat bedoelen we met publieke waarde?

In het BRE werken overheden met elkaar en met anderen (zoals kennisinstellingen, ondernemers en maatschappelijke organisaties) samen om maatschappelijke opgaven te realiseren. In toenemende mate maakt de Nederlandse overheid, zowel op het niveau van het Rijk als van provincies en gemeenten, gebruik van het publieke waarde perspectief om zicht te krijgen op de kwaliteit van het (lokaal) bestuur.

Publieke waarde gaat over het korte en lange termijneffecten van het handelen door (samenwerkende) overheidsorganisaties. Of die effecten **van waarde** zijn, bepaalt **het publiek**: individuele burgers die handelen vanuit hun eigen overtuiging over wat goed en rechtvaardig is en die in maatschappelijke processen collectief besluiten (middels volksvertegenwoordiging, maar ook door zich te verenigen in maatschappelijke organisaties of burgerinitiatieven) welke publieke waarde de overheid moet nastreven – en of ze dat goed doet.

Om de publieke waardecreatie tussen gebieden (landen, regio's) te vergelijken, is lange tijd primair gekeken naar **economische welvaart**. De groei van het BBP (of BRP) werd gezien als een belangrijke (de belangrijkste?) indicator voor gerealiseerde publieke waarde.

Het afgelopen decennium heeft zowel binnen de wetenschap als bij beleidsmakers een verschuiving plaatsgevonden: we vinden nu dat publieke waardecreatie gaat over het verbeteren van zowel onze economische welvaart als ons **welzijn** (het geheel van waarden). Maar het is lastig om deze waarden uniform te identificeren en te meten.

Op basis van internationaal wetenschappelijk onderzoek hebben zowel PBL/CBS als Rabobank/Universiteit Utrecht een monitor brede welvaart uitgebracht gericht op regio's. In deze monitor hebben economische welvaart en verschillende aspecten die van invloed zijn op ons welzijn (zoals gezondheid, milieu en veiligheid) een plek.

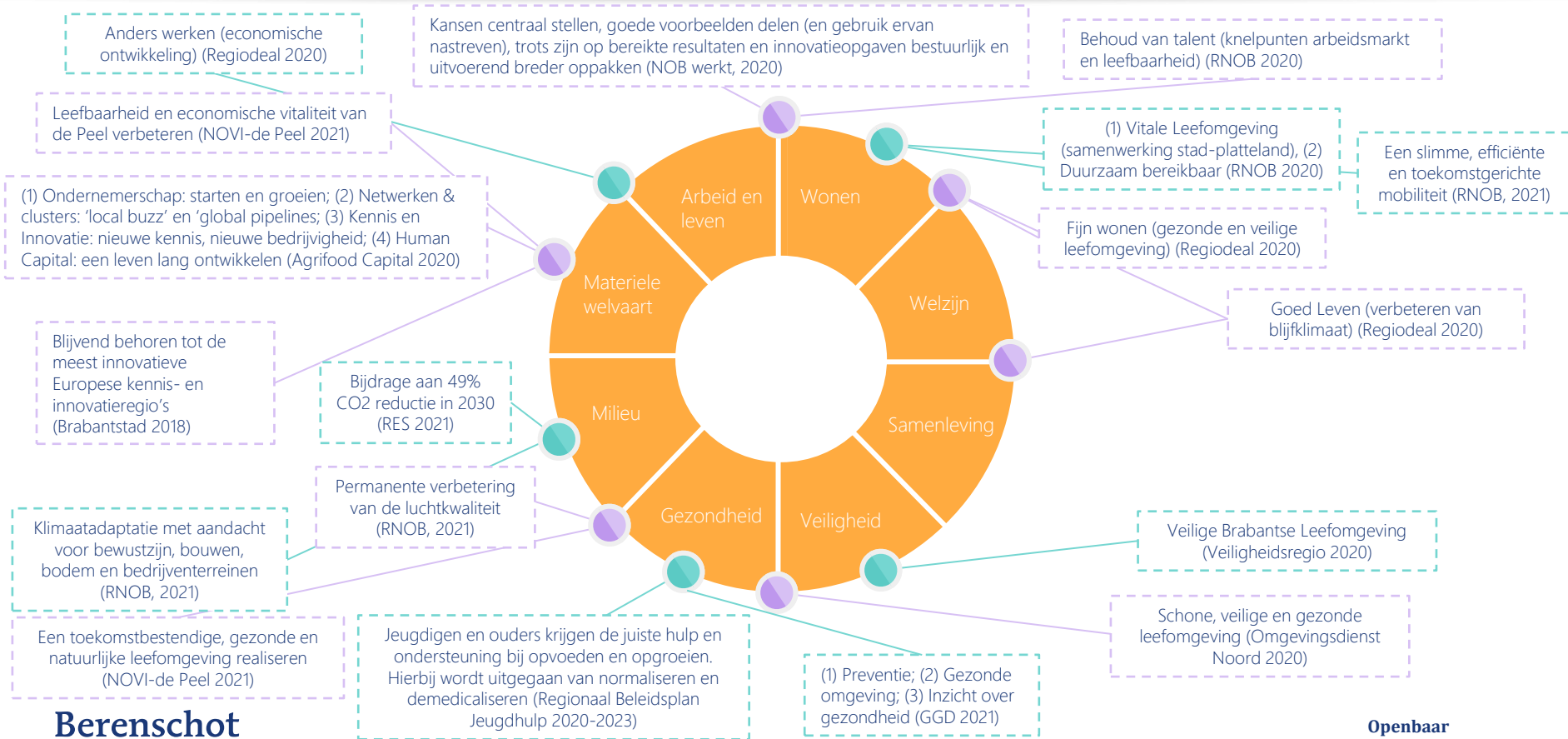
Hoe meten wij publieke waarde?

In het BRE-onderzoek brengen we de publieke waardecreatie in de regio op twee manieren in kaart:

1. We zetten de eigen ambities en doelstellingen van de regio op een rij. Dit doen we d.m.v. documentstudie. Wanneer mogelijk (bijv. omdat er een evaluatie is uitgevoerd), zetten we deze af tegen de behaalde resultaten. Als het goed is, reflecteren deze ambities en doelstellingen immers de wens van het publiek.
2. We kijken hoe de regio scoort op de verschillende onderdelen van de regionale brede welvaartmonitor van CBS. We zetten op een rij hoe Noordoost Brabant over de jaren heen scoort op de diverse indicatoren ten opzichte van andere regio's. Daarnaast kijken we hoe Noordoost Brabant scoort op de regionale brede welvaart index van RaboResearch en de Universiteit Utrecht, in een vergelijking over tijd (2013 en 2019) en t.o.v. andere regio's. Op deze manier kunnen we de deelnemende regio's aan het onderzoek straks eerlijk met elkaar vergelijken.

"We want policies that reflect our values, but nobody says what those values are"
(Stiglitz, gequoteerd in Tomaney 2017)

Eigen ambities regio Noordoost Brabant



Ontwikkeling regionale brede welvaart: ranking Noordoost Brabant

Arbeid en vrije tijd																		
	Bruto arbeidsparticipatie				Hoogopgeleide bevolking				Netto arbeidsparticipatie				Tevredenheid met reistijd van en naar het werk		Werkloosheid			
Jaar	2005	2010	2015	2019	2005	2010	2015	2019	2005	2010	2015	2019	2015	2019	2005	2010	2015	2019
Rank (uit 40)	9	9	6	4	15	18	15	13	7	8	7	4	22	31	5	10	11	8

Noordoost Brabant heeft, vergeleken met andere regio's, een hoge arbeidsparticipatie (zowel bruto als netto) en een lage werkloosheid. De regio is sinds 2010 gestegen op de ranglijst als het gaat om het opleidingsniveau van de bevolking.

Inwoners van Noordoost Brabant zijn ontevredener dan die van andere regio's over hun reistijd van en naar het werk.

Materiele welvaart									
	Bruto binnenlands product				Mediaan besteedbaar inkomen		Mediaan vermogen van huishoudens		
Jaar	2005	2010	2015	2019	2015	2018	2015	2018	
Rank (uit 40)	10	10	10	9	8	9	4	5	

De materiele welvaart in Noordoost Brabant is relatief hoog. De regio heeft een stabiele ranking in de top-10 best scorende regio's op de indicatoren BBP, mediaan besteedbaar inkomen en mediaan vermogen.

Welzijn				
	Tevredenheid met het leven		Tevredenheid met vrije tijd	
Jaar	2015	2019	2015	2019
Rank (uit 40)	30	28	22	39

Inwoners van Noordoost Brabant zijn minder tevreden dan veel andere regio's met hun leven, en bijzonder ontevreden met hun vrije tijd (een na laagste ranking).

Ontwikkeling brede welvaart: ranking Noordoost Brabant (II)

Milieu																		
	Afstand tot openbaar groen			Broeikasgas-emissies per inwoner		Kwaliteit van zwemwater binnenwateren					Natuur- en bosgebieden				Natuurgebied per inwoner			
Jaar	2006	2010	2015	2015	2018	2000	2006	2010	2015	2019	2000	2006	2010	2015	2000	2006	2010	2015
Rank (uit 40)	12	4	13	12	13	1	7	3	1	7	23	22	21	22	19	19	19	21

Wat betreft natuur scoort Noordoost Brabant al jaren gemiddeld tot bovengemiddeld t.o.v. andere regio's.

Opvallend is dat de regio een behoorlijk aantal plaatsen op de ranglijst is gezakt als het gaat over de afstand tot openbaar groen en de kwaliteit van het zwemwater van binnenwateren.

Samenleving								
	Contact met familie, vrienden of buren		Vertrouwen in anderen		Vertrouwen in instituties		Vrijwilligerswerk	
Jaar	2015	2019	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Rank (uit 40)	2	4	25	24	5	5	13	16

Terwijl het vertrouwen in anderen in Noordoost Brabant lager is dan gemiddeld, is het vertrouwen in landelijke instituties juist relatief hoog.

Wat betreft sociale cohesie (contacten, vrijwilligerswerk) is Noordoost Brabant gedaald op de ranglijst t.o.v. 2015, maar nog steeds scoort de regio bovengemiddeld t.o.v. andere corop-gebieden. De sociale samenhang is dus groot.

Ontwikkeling brede welvaart: ranking Noordoost Brabant (III)

Wonen														
Jaar	Afstand tot basisschool				Afstand tot cafe e.d.			Afstand tot sportterrein			Tevredenheid met woning		Tevredenheid met woonomgeving	
	2006	2010	2015	2019	2010	2015	2019	2006	2010	2015	2006	2015	2006	2015
Rank (uit 40)	19	17	12	12	8	10	10	7	10	6	11	9	10	7

Noordoost Brabant zit voor 3 van de 4 indicatoren bij de 10 best scorende regio's van NL. De regio doet het op dit onderwerp dus relatief goed!

De data over woontevredenheid en afstand tot een sportterrein zijn wel enigszins gedateerd.

Gezondheid					
Jaar	Ervaren gezondheid		Overgewicht		Personen met een of meer langdurige ziekten of aandoeningen
	2012	2016	2012	2016	
Rank (uit 40)	16	24	18	14	8

Noordoost Brabant doet het iets beter dan gemiddeld op de indicatoren overgewicht en langdurige ziekte. Qua ervaren gezondheid doet de regio het iets minder dan gemiddeld.

De data zijn wel enigszins gedateerd.

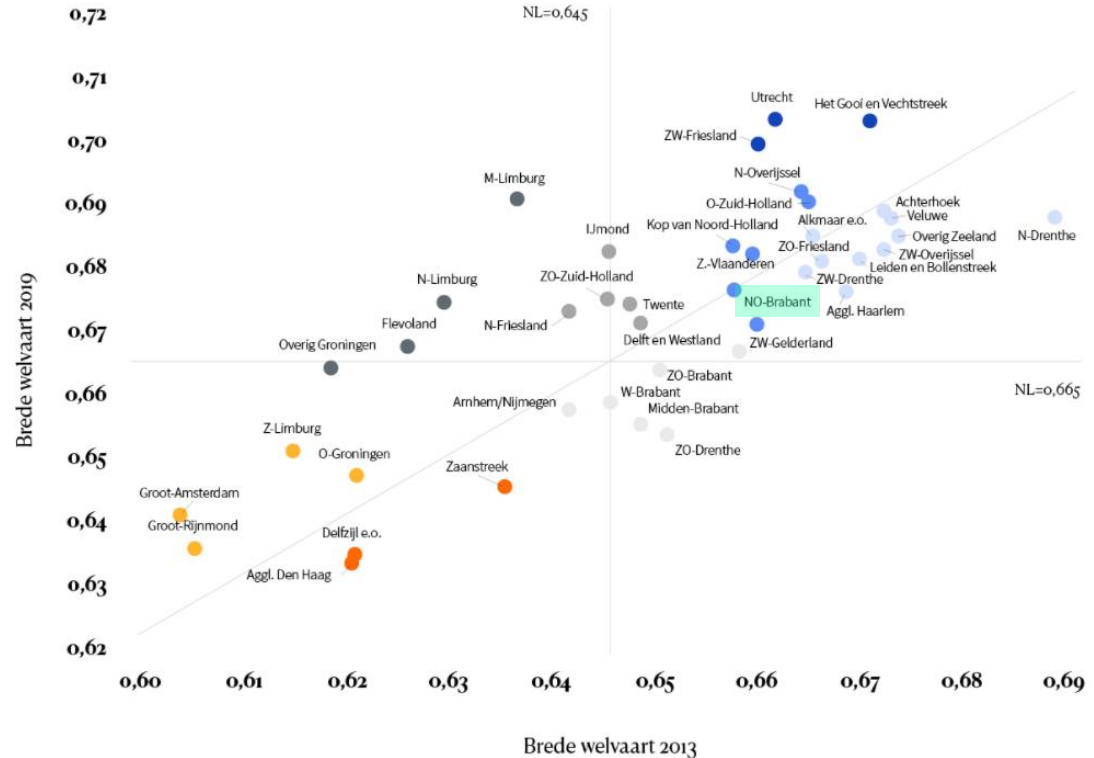
Veiligheid

Geen data beschikbaar voor Noordoost Brabant

Geografie van brede welvaart (Rabo Research)

Het Coöperatief Convenant van RaboResearch (17 mei 2021) onderscheidt acht type regio's op basis van hun score op brede welvaart in 2013 en 2019. Regio Noordoost Brabant (geel onderstreept) behoort tot het type regio's met relatief hoge scores op brede welvaart in 2013 en 2019, met een bescheiden groei.

Als opgave voor dit type regio's benoemd RaboResearch het vinden van de balans tussen economische en bevolkingsontwikkeling én milieukwaliteit en inclusiviteit. Er moet een transitie worden gemaakt naar een duurzame economie, waarbij groei hand in hand gaat met behoud van natuurlijke waarden. Ook het inzetten van de economische kracht voor maatschappelijke opgaven is een opgave. En iedereen moet meeprofiteren van de stijgende brede welvaart.



bron: <https://www.hetcooperatiefconvenant.nl/convenant#brede-welvaart, 2021>

Berenschot



rijksuniversiteit
 groningen

campus fryslân

Bijlagen

Lijst bestudeerde documenten

- **AgriFood Capital**
 - Strategische agenda 2030
 - AgriFood Capital in beweging: Wat is het, wat levert het op en hoe sturen gemeenteraden aan?
- **GGD Hart van Brabant**
 - Beleidsvisie 2017-2021
 - Beleidsvisie 2019-2023
 - Jaarrekening 2018
 - Begroting 2019
 - Jaarstukken 2019
 - Begroting 2020
 - Begroting 2021
 - Wet gemeenschappelijke regeling GGD Hart van Brabant
- **NOVI-gebied De Peel**
 - Memo van de gedeputeerde
 - Essay "Met NOVI naar een hoger NIVO"
- **NOB Werkt**
 - WERKagenda "Op weg naar 2030"
 - Samenwerkingsovereenkomst NOB werkt
- **Omgevingsdienst Brabant Noord**
 - Missie Visie 2020: Fundament 2014-2016
 - Jaarstukken 2018
 - Jaarstukken 2019
 - Kadernota 2020
 - Programmabegroting 2020
 - Kadernota 2021
 - Kadernota 2022
 - Wet gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Brabant-Noord
- **Regiodeal**
 - Boekje regiodeal
- **Sociaal domein**
 - Regionaal beleidsplan Jeugdhulp 2020-2023
 - Centrumregeling WMO 2020
 - Centrumregeling Jeugdhulp 2020
- **RES Noordoost Brabant**
 - Concept-RES regio Noordoost-Brabant
- **RNOB**
 - Convenant 2021-2014
 - Rondje langs de raden
 - Samenwerkingsagenda 2030
 - Uitvoeringsplan 2021-2022 bij samenwerkingsagenda
 - Jaarverslag en jaarrekening 2018
 - Jaarverslag en jaarrekening 2019
- **Veiligheidsregio Brabant-Noord**
 - Samen Veiliger Beleidsplan 2020-2023
 - Jaarverantwoording 2017
 - Programmabegroting 2019
 - Jaarverantwoording 2018
 - Jaarverantwoording 2019
 - Programmabegroting 2020
 - Programmabegroting 2021
 - Wet gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Noord 2021

Indeling samenwerkingsverbanden in domeinen

Onder **Bedrijfsvoering** valt samenwerking op het gebied van:

- ambtelijke fusie
- archief
- ondersteunende processen

Onder **Belastingen** valt samenwerking op het gebied van:

- belastingen

Onder **Onderwijs, Cultuur & Sport** valt samenwerking op het gebied van:

- cultuur / cultureel erfgoed
- onderwijs / leerplicht
- sport

Onder **Energie & Duurzaamheid** valt samenwerking op het gebied van:

- duurzaamheid
- circulaire economie en afvalverwerking
- energie(transitie)

Onder **Economie** valt samenwerking op het gebied van:

- Economie

Onder **Ruimte** valt samenwerking op het gebied van:

- fysiek domein
- landbouw
- recreatie
- vervoer en mobiliteit
- water
- wonen
- VTH en bouw- en woningtoezicht

Onder **Sociaal domein** valt samenwerking op het gebied van:

- participatiewet
- jeugdwet
- wmo

Onder **Veiligheid & Volksgezondheid** valt samenwerking op het gebied van:

- veiligheid & volksgezondheid

Begrippenlijst (I)

Bodemgebruik: het gebruik van de beschikbare ruimte.

Gemiddeld aantal adressen per km²: het aantal adressen binnen een cirkel met een straal van één kilometer rondom een adres, gedeeld door de oppervlakte van de cirkel.

Gemiddelde afstand tot voorzieningen: de gemiddelde afstand van inwoners van hun woonadres naar de dichtstbijzijnde voorzieningen.

Gemiddelde huizenprijzen / prognose ontwikkeling huizenprijzen: de (ontwikkeling van de) gemiddelde verkoopprijs die in een bepaalde periode is betaald voor bestaande koopwoningen die zijn aangekocht door een particulier.

Grijze druk: de mate waarin de werkenden (20-64) moeten voorzien in het onderhoud van de niet-werkenden ouder dan 64 jaar.

Groene druk: de mate waarin de werkenden (20-64) moeten voorzien in het onderhoud van de niet-werkenden jonger dan 20 jaar.

Integriteitsschending: overtreding van geldende morele waarden, normen en regels. Dit kunnen ook (per partij verschillende) interne regels zijn.

Berenschot

Het gaat hierbij expliciet om affaires en niet in alle gevallen om onomstotelijk vastgestelde schendingen. Wel moet de betrokken politicus zijn afgetreden en/of gesanctioneerd zijn, of de feiten moeten voldoende ernstig en geloofwaardig zijn en in de pers tot vraagtekens over iemands integriteit hebben geleid.

Opkomstpercentage Tweede Kamerverkiezingen (2017): het percentage stemgerechtigde personen dat bij de Tweede Kamerverkiezingen een stem heeft uitgebracht.

Percentage personen dat vrijwilligerswerk doet: het percentage personen van 19 jaar en ouder dat werk dat in georganiseerd verband (bijvoorbeeld sportvereniging, kerkbestuur, school) onbetaald uitvoert.

Prognose bevolkingsgroei: de prognose van de toekomstige omvang van de bevolking binnen een bepaald gebied. Het prognosemodel is gebaseerd op o.a. migratie-, geboorte- en sterftcijfers.

Samenstelling woonvoorraad: het eigendom van de woonvoorraad naar koop- en huurwoningen. Huurwoningen worden onderverdeeld naar corporatiewoningen en overige verhuur.

Begrippenlijst (II)

Stemgedrag gemeenteraadsverkiezingen: weergave van de grootste partij per gemeente bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2018.

Stemgedrag Tweede Kamerverkiezingen: weergave van de grootste partij per gemeente bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2021.

Indeling sectorstructuur (CBS)

Het CBS hanteert de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) om bedrijfseenheden in te delen naar hun hoofdactiviteit. De SBI kent vijf niveaus. Wij kijken naar het hoogste niveau, dat onderscheid maakt tussen:

- Landbouw, bosbouw en visserij
- Nijverheid en energie
 - Winning van delfstoffen
 - Industrie
 - Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stroom en gekoelde lucht
 - Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering
 - Bouwnijverheid
- Handel en horeca
 - Groot- en detailhandel
 - Logies-, maaltijd- en drankverstrekking
- Vervoer, informatie en communicatie
 - Vervoer en opslag
 - Informatie en communicatie
- Financiële diensten, onroerend goed
 - Financieel instellingen
 - Verhuur van en handel in onroerend goed
- Zakelijke dienstverlening
 - Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening
 - Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening
- Cultuur, recreatie en overige diensten
 - Cultuur, sport en recreatie
 - Overige dienstverlening
 - Huishoudens als werkgever; niet-gedifferentieerde productie van goederen en diensten door huishoudens voor eigen gebruik
 - Extraterritoriale organisaties en lichamen

Entrepreneurial ecosystem: variabelen en indicatoren

Elementen	Beschrijving	Empirische indicator(en)	Bron
Randvoorwaarden			
Formele instituties	De kwaliteit en efficiëntie van governance	Integriteit Effectiviteit Verantwoording	Politieke Integriteitsindex Binnenlands Bestuur <i>Interviews en enquête</i>
Ondernemerscultuur	Waardering van ondernemerschap in de regio	Nieuwe bedrijven opgericht per 1.000 inwoners	CBS
Infrastructuur	Fysieke infrastructuur en positie van de regio	afstand tot hoofdweg, afstand tot treinstation	CBS
Vraag	Potentiële bestedingsruimte en vraag uit de markt	Bruto regionaal product per hoofd van de bevolking	CBS
Systeemkenmerken			
Talent	Het aandeel mensen met veel menselijk kapitaal door opleiding	% WO, HBO en MBO opgeleiden van beroepsbevolking	CBS
Intermediaire diensten	De toevoer en toegankelijkheid van diensten	% bedrijfsvestigingen in de zakelijke dienstverlening	CBS

* Bron: Cloosterman, Stam & Van der Starre (2018). De Kwaliteit van Ecosystemen voor Ondernemerschap in Nederlandse regio's

Begrippen Brede Welvaart (I)

Arbeid en vrije tijd

Bruto arbeidsparticipatie

Het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking 15 t/m 74 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking).

Hoogopgeleide bevolking

Percentage van de bevolking van 15 t/m 74 jaar dat hoger onderwijs heeft afgerond (op het niveau van HBO of WO)

Netto arbeidsparticipatie

Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15 t/m 74 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking).

Werkloosheid

De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15 t/m 74 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn.

Tevredenheid met reistijd van en naar het werk

Deel van de mensen van 18 tot 75 jaar met een betaalde baan van minimaal 12 uur per week dat een score van 7 tot en met 10 geeft als antwoord op de vraag 'Kunt u op een schaal van 1 tot en met 10 aangeven in welke mate u tevreden bent met de reistijd van en naar uw werk. Een 1 staat voor volledig ontevreden en 10 voor volledig tevreden?'. Een score van 7 tot en met 10 wordt geclassificeerd als tevreden.

Welzijn

Tevredenheid met het leven

Deel van de mensen van 18 jaar of ouder dat een score van 7 tot en met 10 geeft als antwoord op de vraag 'Kunt u op een schaal van 1 tot en met 10 aangeven in welke mate u tevreden bent met het leven dat u nu leidt. Een 1 staat voor volledig ontevreden en 10 voor volledig tevreden?'. Een score van 7 tot en met 10 wordt geclassificeerd als tevreden.

Tevredenheid met vrije tijd

Deel van de mensen van 18 jaar of ouder dat een score van 7 tot en met 10 geeft als antwoord op de vraag 'Kunt u op een schaal van 1 tot en met 10 aangeven in welke mate u tevreden bent met de hoeveelheid vrije tijd die u heeft. Een 1 staat voor volledig ontevreden en 10 voor volledig tevreden?'. Een score van 7 tot en met 10 wordt geclassificeerd als tevreden.

Begrippen Brede Welvaart (II)

Materiele welvaart

Bruto binnenlands product

Bruto binnenlands product (bbp) in constante prijzen van 2015. Het bbp is een maat voor de omvang van de economie.

Mediaan besteedbaar inkomen

Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per particulier huishouden, in euro. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd.

Mediaan vermogen

Het mediaan vermogen per particulier huishouden, in euro. Het vermogen beschrijft het saldo van bezittingen en schulden. Bezittingen worden gevormd door bank- en spaartegoeden, effecten, de eigen woning, overig onroerend goed, ondernemingsvermogen, aanmerkelijk belang en de overige bezittingen. De schulden omvatten onder meer schulden ten behoeve van een eigen woning en consumptief krediet. De mediaan is het middelste getal wanneer alle getalen van laag naar hoog worden gesorteerd.

Milieu

Afstand tot openbaar groen

De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot het dichtstbijzijnde openbaar groen, berekend over de weg. Openbaar groen is terrein in gebruik als park of plantsoen, voor dagrecreatie, natuur of als bos. Het terrein kan zowel privaat als publiek toegankelijk zijn. Het terrein heeft een omvang van minimaal één hectare.

Broeikasgasemissies per inwoner

Totale broeikasgasemissies (CO₂, CH₄, N₂O, HFK, PFK en SF₆) in CO₂-equivalenten per inwoner. Eén kg CO₂-equivalent staat gelijk aan het effect dat de uitstoot van 1 kg kooldioxide (CO₂) heeft. Data betreffen de uitstoot op Nederlands grondgebied, ongeacht of deze wordt veroorzaakt door Nederlandse ingezetenen. Dit betekent dat uitstoot door Nederlandse ingezetenen in het buitenland niet en uitstoot door niet-ingezetenen in Nederland wel is inbegrepen. Zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-broeikasgassen/hoofdcategorieen/waar-woorden-broeikasgassen-uitgestoten>

Kwaliteit van zwemwater binnenwateren

Gemiddelde zwemkwaliteit voor de gezondheid van de zwemmer van de locaties in meren en rivieren, volgens de normen van de vigerende EU-zwemwaterrichtlijn. Een score van 4 staat voor uitstekend, een 3 voor goed, een 2 voor voldoende en een 1 voor slecht.

Begrippen Brede Welvaart (III)

Natuurgebied per inwoner

Bos en open natuurlijk terrein in hectare per 1000 inwoners. Bos: terrein beplant met bomen bestemd voor houtproductie en/of natuurbeheer, inclusief onverharde en half verharde wegen. Natuurlijk terrein: terrein in droge en natte natuurlijke staat.

Natuur- en bosgebieden

Bos en open natuurlijk terrein als percentage van de totale oppervlakte land. Bos: terrein beplant met bomen bestemd voor houtproductie en/of natuurbeheer, inclusief onverharde en half verharde wegen. Natuurlijk terrein: terrein in droge en natte natuurlijke staat.

Samenleving

Contact met familie, vrienden of buren

Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat gemiddeld minstens een maal per week contact heeft met familie, vrienden of buren. Het gaat hierbij om alle vormen van contact.

Vertrouwen in anderen

Aandeel personen van 15 jaar en ouder dat het eens is met stelling dat de meeste mensen over het algemeen te vertrouwen zijn. Ook wel gegeneraliseerd vertrouwen genoemd.

Berenschot

Vertrouwen in instituties

Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat vertrouwen heeft in drie instituties (Tweede kamer, politie, en rechters). De indicator betreft het gemiddelde van de drie scores.

Vrijwilligerswerk

Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk heeft verricht voor organisaties of verenigingen. Het kan daarbij gaan om bestuurlijk werk of andere activiteiten.

Wonen

Afstand tot basisschool

De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde basisschool, berekend over de weg. Het basisonderwijs omvat alleen de basisscholen zoals bekend bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Het speciaal basisonderwijs en de speciale scholen zijn niet meegenomen.

Afstand tot café e.d.

De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot het dichtstbijzijnde café, koffiehuis, coffeeshop, discotheek, seks/nachtclub en partycentrum, berekend over de weg.

Begrippen Brede Welvaart (IV)

Afstand tot sportterrein

De gemiddelde afstand, berekend over de weg, van alle inwoners in een gebied tot een terrein in gebruik voor sportactiviteiten, zoals sportveld, sporthal, zwembad, kunstijsbaan, motorcrossbaan en bos in het sportterrein, inclusief bijbehorende parkeerplaatsen en tribunes. Het terrein heeft een omvang van minimaal 0,5 hectare.

Tevredenheid met woning

Het percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woning. Particulier huishouden: één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en zichzelf, dus niet-bedrijfsmatig, voorzien in de dagelijkse levensbehoeften. De woonruimte wordt niet gedeeld met andere huishoudens. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners (in 2018).

Tevredenheid met woonomgeving

Het percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woonomgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Particulier huishouden: één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en zichzelf, dus niet-bedrijfsmatig, voorzien in de dagelijkse levensbehoeften. De woonruimte wordt niet gedeeld met andere huishoudens. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners (in 2018).

Berenschot

Gezondheid

Overgewicht

Percentage personen van 19 jaar en ouder met een BMI van 25,0 kg/m² en hoger. Cijfers over lichaamsgewicht zijn gebaseerd op zelf gerapporteerde waarden. De Body Mass Index (BMI) is een maat voor overgewicht, berekend als het quotiënt van het gewicht in kilogram en het kwadraat van de lengte in meters (kg/m²).

Ervaren gezondheid

Percentage personen van 19 jaar en ouder met antwoordcategorie 'goed' of 'zeer goed' naar de vraag algemene gezondheidstoestand.

Personen met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen

Percentage personen van 19 jaar en ouder met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen. Langdurig is (naar verwachting) 6 maanden of langer.

Begrippen Brede Welvaart (V)

Veiligheid

Aantal ondervonden delicten

Aantal ondervonden delicten, exclusief ondervonden cybercrime delicten, voor personen van 15 jaar en ouder. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 70.000 inwoners.

Geregistreerde misdrijven

Geregistreerde criminaliteit per 1 000 inwoners. Betreft misdrijven door de politie vastgelegd in een proces-verbaal van aangifte of in een ambtshalve opgemaakt proces-verbaal.

Vaak onveilig voelen in de buurt

% van de bevolking van 15 jaar en ouder dat zich vaak onveilig voelt in de eigen buurt. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 70.000 inwoners.